

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anglicismy v mluveném projevu žáků středních škol
Anglicisms in the Oral Speech of Highschool Students

Viktorie Krovozová

Vedoucí práce: PhDr. Radka Holanová, Ph.D.

Studijní program: B ČJ-AJ 20

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – Anglický jazyk
se zaměřením na vzdělávání

2025

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Anglicismy v mluveném projevu žáků středních škol potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužila nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 14. 4. 2025

Velice ráda bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Radce Holanové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a ochotu během zpracovávání této práce. Dále bych chtěla mnohokrát poděkovat respondentům, kteří se zúčastnili výzkumu této práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání výskytu lexikálních jednotek anglického původu v mluveném projevu žáků středních škol. Teoretická část se věnuje problematice anglicismů v českém jazyce; významu termínu, adaptačních principů anglických přejímek, motivů k přejímání daných přejímek, dále také uvádí typické rysy vyjadřování mladistvých a běžné komunikace, během které k používání anglicismů žáky dochází nejčastěji.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část představuje korpus anglických přejímek získaných nezúčastněným pozorováním žáků středních škol. Dané přejímky jsou analyzovány na pozadí informací zmíněných v teoretické části této práce. Druhá část výzkumu poskytuje konkrétní informace ohledně používání anglicismů od vybraných žáků středních škol, tyto informace byly získány prostřednictvím strukturovaných rozhovorů.

Cílem této práce je analyzovat, jaké konkrétní anglicismy dospívající ze středních škol používají mimo školní prostředí, jak s danými přejímkami pracují a jaká je za jejich používáním motivace.

KLÍČOVÁ SLOVA

anglicismus, angličtina, čeština, stylistika, žáci středních škol

ABSTRACT

This bachelor's thesis delves into the topic of lexical units of English origin that occur in the oral speech of high school students. The theoretical part of this thesis aims to introduce the occurrence of anglicisms in the Czech language. That is to say, it explains the meaning of the term and introduces the most frequent adaptation processes and motivations for using such loanwords. Moreover, the thesis describes the typical features of the style of speaking among young adults, as well as the characteristics of common communication in which high school students use anglicisms most frequently.

The practical part of this thesis is divided into two parts. The first part introduces a corpus of English loanwords collected during the research part using non-participating observation. The analysis of the collected anglicisms is based on the information from the theoretical part of the thesis. Furthermore, the second part entails information about using anglicisms provided by chosen high school students; the data was collected via structured interviews.

The thesis aims to analyse the anglicisms used by young adults from high schools, their usage in speech, and the primary reasons for their use.

KEYWORDS

anglicism, English, Czech, stylistics, high school students

Obsah

Úvod	8
1. Anglicismus	9
1.1 Klasifikace pojmu anglicismus.....	9
1.2 Působení angličtiny na jazykových rovinách	9
2. Adaptace anglicismů.....	12
2.1 Ortografická-ortoepická adaptace.....	13
2.2 Morfologická adaptace	14
2.3 Slovtvorná adaptace.....	15
2.4 Fonologická adaptace	16
2.5 Adaptace plurálových výrazů, složenin a zkratek	19
2.6 Motivy k přejímání anglicismů a činitele přispívající k přejímání.....	20
3. Vyjadřování mladých dospívajících	24
3.1 Charakteristika.....	24
3.2 Sociolekt (slang).....	25
3.3 Běžná mluvená komunikace	27
4. Stylová platnost anglicismů.....	31
4.1 Příznakovost jazykových prostředků.....	31
4.2 Aktualizace a automatizace	31
Praktická část.....	33
5. Metodologie.....	33
5.1 Hlavní cíle výzkumu.....	33
5.2 Výzkumné nástroje a situace výzkumu	33
5.3 Otázky kladené žákům.....	35
5.4 Faktory ovlivňující průběh výzkumu	36

5.5	Charakteristika respondentů	37
5.6	Limity výzkumu	37
5.7	Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence.....	38
6.	Analýza anglicismů získaných při nezúčastněném pozorování	39
6.1	Substantiva	39
6.1.1	Získaná anglická substantiva	39
6.1.2	Fonologická adaptace substantiv	40
6.1.3	Morfologická adaptace substantiv	41
6.1.4	Slovotvorná adaptace substantiv	42
6.2	Adjektiva	42
6.2.1	Získaná anglická adjektiva	43
6.2.2	Fonologická adaptace adjektiv	43
6.2.3	Morfologická adaptace adjektiv	44
6.2.4	Slovotvorná adaptace adjektiv	44
6.3	Slovesa.....	45
6.3.1	Získaná anglická slovesa	45
6.3.2	Fonologická adaptace sloves	45
6.3.3	Slovotvorná adaptace sloves.....	46
6.4	Ostatní slovní druhy	46
6.4.1	Ostatní získané anglické slovní druhy	46
6.4.2	Fonologická adaptace ostatních slovních druhů	47
6.4.3	Slovotvorná adaptace ostatních slovních druhů	47
6.5	Slovní spojení	47
6.5.1	Získaná anglická slovní spojení.....	47
6.5.2	Morfologická adaptace slovních spojení	49

6.5.3	Fonologická adaptace slovních spojení	49
6.6	Zkratky	50
6.6.1	Získané anglické zkratky	50
6.6.2	Fonologická adaptace zkratek	51
7.	Vlastnosti a funkce získaných anglicismů.....	52
7.1	Stylový příznak: slangismy, profesionalismy.....	52
7.2	Emotivnost.....	52
7.3	Eufemizace	53
7.4	Nadsázka.....	53
7.5	Jazyková hra	54
7.6	Intertextovost.....	54
7.7	Funkce získaných anglicismů v projevech	55
7.8	Výslovnost získaných anglicismů	56
8.	Strukturované rozhovory	57
8.1	Otázka č. 1	57
8.2	Otázka č. 2	58
8.3	Otázka č. 3	59
8.4	Otázka č. 4	60
8.5	Otázka č. 5	60
8.6	Otázka č. 6	61
	Závěr.....	62
	Seznam použitých zdrojů.....	64
	Knižní zdroje	64
	Internetové zdroje.....	65
	Seznam příloh.....	67

Úvod

Působením dnešní doby, jež se nepřetržitě vyvíjí vysokou rychlostí vpřed nejen v oblastech komunikační a moderní technologie či vědy, se různými způsoby mění a obohacuje i slovní zásoba nejen českých mluvčích. Do českého jazyka jsou přejímány anglické přejímky v mnohem větší míře než dříve. K této situaci drží různí mluvčí různé postoje, avšak jednou ze skupin mluvčích, která se staví k přejímání anglických výrazů pozitivně, jsou mladí dospívající. Ti jsou vystavováni anglickému jazyku v mnohem větší míře než jiné generace před nimi; nesetkávají s angličtinou pouze ve školním prostředí, ale rovněž denně sledují anglická videa, filmy, čtou anglické texty, poslouchají hudbu i podcasty v angličtině. Anglická slova, která se v těchto oblastech vyskytují, se poté přejímají i do českého lexika a objevují se v běžné každodenní komunikaci mladistvých, kteří potažmo s anglicismy pracují a modifikují je dle vlastní potřeby. Anglické výpůjčky, jež mladiství používají, se pohybují z centra do periferie jejich slovníku velice rychle; jen některé z výpůjček se v lexikonu udrží po delší dobu. Takové přejímky se poté mohou rozšířit i mezi starší jedince a mají potenciál dostat se mezi běžně používané, automatizované výrazy. Jinými slovy, mladí dospívající žijí signifikantní část svého volného času v anglicky mluvícím světě, i přes to, že jsou fyzicky v českém prostředí, stále přijímají anglické zdroje a sami produkují anglický obsah. Tyto zmíněné skutečnosti jsou právě důvody, kvůli kterým se tato práce zabývá anglickými přejímkami v mluveném projevu žáků středních škol. Tato práce si klade za cíl získat prostřednictvím výzkumu anglicismy používané žáky středních škol a blíže je analyzovat. Dále si klade za cíl zjistit, z jakých důvodů žáci středních škol anglické přejímky používají a odkud anglicismy čerpají.

1. Anglicismus

1.1 Klasifikace pojmu anglicismus

SSJČ definuje význam slova anglicismus jako „*jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený*“.¹ Za anglicismus se tedy na rovině lexikální nepovažuje pouze anglické slovo, které začalo být postupně českými mluvčími používáno, např. *cool, home office, influencer, offline*, ale rovněž český výraz, sousloví vytvořené podle anglického vzoru překladem do češtiny, např. černá díra (*black hole*), čárový kód (*bar code*), fotopast (*phototrap*), uhlíková stopa (*carbon footprint*) apod. Lexikální rovina zahrnuje i oblast frazeologie, tzn. zařazujeme sem i sousloví, přísloví apod., např. nikdy neříkej nikdy (*never say never*), to není můj šálek čaje (*not my cup of tea*), špička ledovce (*the tip of the iceberg*). Patří sem zároveň i dvojjazyčné (hybridní) výrazy převzaté z angličtiny (být *ready*, být *OK*) nebo výrazy, které vznikly až v češtině s použitím přejímky z angličtiny (zahrát něco do outu).²

1.2 Působení angličtiny na jazykových rovinách

Vliv angličtiny se může projevit i na dalších jazykových rovinách: sémantické (a pragmatické), gramatické (morfologické a syntaktické), grafické, fonetické/fonologické i stylistické. Projevy anglicizace na ostatních jazykových rovinách lze chápat jako proces, kdy se podoba češtiny ve svých různých aspektech přizpůsobuje anglické formě a normě.³

Lexikální anglicismy, tedy přejímky lexikálních slovních a frazeologických jednotek, bývají spojeny s přejímáním nových významů. Na významové (sémantické) rovině vnáší do češtiny nové významy přímé přejímkové anglicismy (*barbecue, hardware, logo, offroad, snowboard*) i překladové anglicismy (sémantické kalky) nahrazující či rozšiřující významy českých slov: (webová) stránka, inteligentní (domácnost), zelený (produkt) atd.⁴

V oblasti gramatiky se projevuje anglicizace na morfologické a syntaktické rovině. Vlivem angličtiny dochází k různým deflektizačním jevům, nejčastěji dochází k výskytu

¹ HAVRÁNEK, Bohuslav a Ústav pro jazyk český (Akademie věd ČR). *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989, s. 35.

² KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024, s. 15. ISBN 978-80-246-5797-4.

³ Tamtéž, s. 16.

⁴ Tamtéž.

neohebných substantiv, např. *barber* kurz za nej cenu, *impakt* faktor, *PowerPoint* prezentace. Tento jev poté často podmiňuje přesouvání neshodného přívlastku do pozice shodného přívlastku, tedy z postpozice do antepozice, někdy ve formě citátového výrazu, např. profesionální *barber* školení místo školení holičů, lingvistický *from above* popis místo popis shora. V derivační, slovtvorné, morfologii je upřednostňován nový typ složených lexémů, které odpovídají anglickým blendům (plastokalypsa⁵, alkorytmus⁶, teplátor⁷) a složeniny (kvazikompozita) s přejatými sufixoidy (*-holik*: Pragoholik, lajkoholik). Vzácně jsou do češtiny přejímány i nové sufixy (*-ing/-ink*: koučink, učiteling). Mezi syntaktické prvky, které byly přenášeny z angličtiny do češtiny v minulosti, patří např. slovosled. V současnosti se objevují v češtině mluvené i psané.⁸

Grafické anglicismy, které přenášejí do češtiny anglický pravopis (grafické zvyklosti), rozdělují Klégr a Bozděchová do několika skupin. Z obecnějšího hlediska lze všechny grafické anglicismy považovat za formálně neadaptované lexikální anglicismy v českém textu, které obsahují grafickou cizost, např. chatovat, czechnout (ukrást něco „po česku“, analogie s „seknout/čajznout, čmajznout“) [ch, cz = č]. Český pravopis je záměrně transkribován, nahrazován anglickými grafémy, např. Peerko (studentská iniciativa), wo co go. Dále se můžeme zmínit o psaní víceslovných vlastních názvů se všemi velkými počátečními písmeny (Česká Republika) nebo o vkládání spojovníku za prefix ne- (ne-lingvistický) apod. Jedná se o aplikaci obecnějších anglických pravopisných pravidel na český jazykový materiál. Okrajově vliv angličtiny můžeme pozorovat i v oblasti interpunkce.⁹

Faktor, jenž ovlivňuje přenášení anglické výslovnosti do češtiny, je dostatečná znalost angličtiny, a proto se fonetické/fonologické anglicismy objevují spíše výjimečně. Dalším činitelem, který ovlivňuje přenášení anglické výslovnosti, je to, že oblasti výslovnosti a systému českých a anglických samohlásek jsou velmi různé. V důsledku toho je poté transfer z angličtiny do češtiny natolik náročný, že i (graficky) neadaptované anglicismy jsou z fonetického hlediska více či méně adaptované, tedy počestěné. Do jisté míry to platí i o anglických souhláskách, které se vyznačují množstvím odlišností oproti češtině (aspirací, zachováváním znělosti v koncové pozici aj.). Avšak i tak lze nalézt ojediněle

⁵ Zbytečné, nadměrné používání plastů (Čeština 2.0).

⁶ Pravidelné pití alkoholu (Čeština 2.0)

⁷ Prostředek pro vytápění (přímotop apod.) (Čeština 2.0)

⁸ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024. s. 17. ISBN 978-80-246-5797-4.

⁹ Tamtéž.

doklady transferu do češtiny, např. u citoslovce údivu *wow* se počáteční *w* často vyslovuje zaokrouhleně, bilabiálně, tj. „anglicky“.¹⁰

Stylistický a textový vliv angličtiny na češtinu, formální i obsahový, lze ve velké míře nalézt na sociálních sítích, kde se komunikační styl více či méně pokouší o napodobení angloamerického úzu (emaily, blogy, Facebook, platforma X atd.), dále se také objevuje v akademické sféře. Tento konkrétní vliv angličtiny se projevuje i v odborných textech, které se snaží přizpůsobit psaným anglickým modelům. Vliv angličtiny je patrný i ve formátu powerpointových prezentací, konferenčních abstraktů i u monografií, např. přesouvání obsahu na začátek místo na konec apod. Existuje však více oblastí, jejichž styl byl ovlivněn zvyklostmi psaného jazyka v anglofonních zemích.¹¹

¹⁰ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024. s. 18. ISBN 978-80-246-5797-4.

¹¹ Tamtéž.

2. Adaptace anglicismů

Přejímání cizích slov představuje dynamický, otevřený proces. Jednotlivé přejímky a jejich typy procházejí v daném časovém bodě procesem různými fázemi. Na průběhu i výsledku procesu adaptace anglicismu se podílí více vlivů zároveň. Dle Bozděchové mezi nejvýznamnější patří zejména stáří pojetí, typová vzdálenost výchozího a přijímacího jazyka (formální odlišnost přejatého slova, včetně vztahu psané a mluvené podoby, morfologické rozdíly), závažnost lexikálního významu (příslušnost k centru nebo periférii slovní zásoby) a jeho ustálenost, funkčnost a synonymie v přijímacím jazyce (potřeba cizího pojmenování), slovtvorné vlastnosti (operativnost), nová stylová platnost a frekvence. Každý z těchto faktorů zastává různé funkce a zároveň působí v různých vzájemných vztazích. Můžeme se zmínit o stupni počestění, jenž není přímo závislý na stáří pojetí, srov. anglicismy formálně obdobné domácím typům, které se počestňují rychle, mnohdy zároveň s přijetím (*summit* [samit] – původní pravopis i výslovnost, deklinace jako u domácího substantiva, *klip*, *sprej* – počestěný pravopis podle původní výslovnosti anglických slov *clip*, *spray*, deklinace jako u domácích substantiv), na rozdíl od anglicismů formálně odlišných, které zůstávají i po delší době nezačleněny, alespoň částečně, např. pravopisně *interview*, *copyright*, *reggae*, *designer*, *dealer*.¹²

U převážného množství anglických slov se od sebe liší jejich zvuková a grafická podoba, pouze u malého počtu anglických slov se tyto podoby překrývají, např. *film*, *set*, *fit*. Pro češtinu je tato skutečnost výraznou nezvyklostí, a tak se čeští mluvčí pokouší nalézt řešení, jak s takovými výrazy vynaložit. Kladou si otázku, zda by měly být anglické přejímky počestřovány, či by měla být zcela zachována jejich původní podoba. Ponechání původní podoby anglického slova s sebou však nese rys cizorodosti a pro uživatele, kteří s anglickým jazykem nejsou příliš obeznámeni, jsou tyto výrazy foneticky neprůhledné. Na druhé straně stojí zmiňované počestřování, které také nese svá negativa; počestěním anglického slova mizí internacionálnost lexému, jeho identifikační podoba, dále se s ním do českého pravopisu dostávají skupiny hlásek, které mají nezvyklý a expresivní charakter, např. *aj*, *ej*.¹³ Cizojazyčné prvky jsou obsaženy ve slovní zásobě početného množství českých mluvčích. Dříve se jednalo především o germanismy či ruisismy, dnes

¹² BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Vliv angličtiny na češtinu. In: DANĚŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 273. ISBN 80-200-0617-6.

¹³ REJZEK, Jiří. K formální adaptaci anglicismů. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 1, s. 26–30. ISSN Ústav pro jazyk český.

zastávají dominantní pozici právě anglicismy. Existuje několik způsobů, prostřednictvím kterých mohou být anglické přejímky do češtiny adaptovány.

2.1 Ortografická-ortoepická adaptace

Součástí této adaptace jsou dva procesy – adaptace pravopisná (ortografická) a adaptace výslovnostní (ortoepická), které neprobíhají izolovaně a zároveň se vzájemně ovlivňují. Také však dochází k postupnému přiblížení pravopisné a výslovnostní adaptace přejatých lexémů, na základě fonologického pravopisného principu uplatňovaného v češtině. Dovězení tohoto procesu přibližování bývá indikátorem pokročilejšího stupně integrace přejímky do jazyka. Jak se již zmiňujeme výše, u anglických přejímek bývá mezi grafickou a zvukovou podobou výrazný rozdíl, který se v češtině buď eliminuje úpravou grafické podoby ve shodě s ustálenou výslovností (*gentleman* – džentlmen), nebo se ponechá (*blues*).¹⁴

Anglicismy, které jsou obsaženy v lexikální vrstvě, potvrzují odklon od ortograficko-ortoepického počestřování. Ukazuje se, že je přijetí původní pravopisné podoby a výslovnostní podoby velmi blízké původní výslovnosti u anglických přejímek pro dnešní jazykovou situaci příznačné. Toto je způsobeno vzrůstajícím počtem mluvčích s velmi dobrou znalostí angličtiny, zároveň je to také dáno velkým přílivem anglicismů z oblasti businessu, internetu apod. V takovémto případě zřejmě funguje uživatelům jazyka ponechání autentického pravopisu u přejímek jako nástroj k usnadnění identifikace cizího pojmenování, které není ještě zcela uzualizované. Toto se zejména týká slov, u kterých se výrazně liší podoba zvuková a podoba grafická, jako např. *unplugged* [anplagd]. I přes to, že mnoho současných přejímek setrvává v původní hláskové podobě, i tak stále u řady cizích slov ortograficko-ortoepická adaptace probíhá. Pravopisné adaptaci nejběžněji podléhají slova, jejichž výslovnost a pravopisná podoba se příliš neliší. Pravopis se výslovnosti přizpůsobuje jednoduchými úpravami; náhradou jednotlivých písmen (zejm. *k* za *c*), nebo úpravou jednoduchých skupin hlásek a zjednodušování zdvojených písmen. Z toho důvodu poté vznikají pravopisné varianty, např. *scan* – sken, *lodge* – lodž, *briefing* – brífink.¹⁵

¹⁴ MRAVINACOVÁ, Jitka. Přejímání cizích lexémů. In MARTINCOVÁ Olga, RANGELOVA Albená ad. (eds.), *Neologizmy v dnešní češtině*, 2005, s. 190.

¹⁵ Tamtéž, s. 191.

2.2 Morfologická adaptace

Morfologická adaptace se uplatňuje zejména u substantiv, neboť je jim v češtině nutné přidělit rod. Rod anglických substantiv je určován dle přirozeného rodu – rozlišení na životné a neživotné u maskulin, společně s formálním zakončením, např. *businessman* – mask. živ, *airbag* – mask. neživ. Pro možnost syntaktického začlenění anglických výpůjček do české věty, je nutné přidělení pádových koncovek, s čímž se pojí i přiřazení výpůjček k deklinačnímu vzoru, který se odvozuje od zakončení anglicismu v základním tvaru, např. *dealer* jako „pán“, *dýdžej* jako „muž“, *laptop* jako „hrad“, *hokej* jako „stroj“. Slova adaptovaná morfologicky mají tedy pravidelné pádové koncovky, v češtině běžné dublety: výrazy jako *ford*, *walkman* nebo *joint* mají v genitivu a akuzativu singuláru doložené personifikační dublety *forda* (vedle *fordu*), *walkmana* (vedle *walkmanu*) nebo *dáš si jointa*. Nejedná se však o ojedinělý proces, neboť se s ním běžně setkáváme i u výpůjček z jiných jazyků (koupit si *volkswagen-a*) nebo dokonce u slov domácích (najít *hřib-a*).¹⁶ Nesklonný charakter si udržují ta jména, kterým jejich koncovky brání v začlenění k některému deklinačnímu typu, např. *derby*, *skóre*, *know-how*. Jména tohoto typu jsou obvykle řazena ke střednímu rodu, v jiných případech jim může být přiřazen rod na základě domácího ekvivalentu, např. *show*/šou – střední i ženský rod podle podívaná, *power play* – ženský rod podle přesilová hra. Kolísání v rodě se může vyskytovat u slov, jejichž zakončení je jednoznačně nepřirazuje k některému z možných vzorů, např. *smeč*, *trolej*.¹⁷

Jak se již zmiňujeme výše, nejčastěji jsou z angličtiny vypůjčována substantiva, od nich jsou poté odvozovány příbuzné výrazy, zejména adjektiva a slovesa (*dealer* – dealerský, *cross* – crossový, *Skype* – skypovat, *Tweet* – tweetnout). Ve výrazně menší míře se vyskytují přímé adjektivní výpůjčky (*fér/fair*) a dále jsou výjimečně adaptována slova, která přísluší k jiným (v češtině neohebným) slovním druhům, např. *ready*, *bye*, *all right*. Z důvodu typologických rozdílů mezi češtinou a angličtinou; tedy indukce slovních druhů v češtině na základě morfologie, oproti důležitosti slovosledu a inverze v angličtině, má příslušnost výrazů ke slovním druhům v angličtině jinou morfologickou či syntaktickou

¹⁶ NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. In: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin., RAMISCH, Heinrich., Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 271. ISBN 80-7106-569-2.

¹⁷ REJZEK, Jiří. K formální adaptaci anglicismů. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 1, s. 26–30. ISSN Ústav pro jazyk český.

povahu než v češtině.¹⁸ Při adaptaci adjektiv a sloves jsou přítomné produktivní slovtvorné sufixy, které přídatným jménům a slovesům umožňují pravidelnou deklinaci a konjugaci, např. faxovat.¹⁹ Mimo slovtvorně adaptovaná adjektiva typu férový/fairový, se stále častěji objevují nesklonné adaptované výpůjčky typu *byla tam super nálada, byla jsem na live koncertu, to je ale cool oblečení* aj. Frekventovaná jsou také adjektiva se sufixem -y jako *easy, happy, heavy, trendy*, která vytváří specifická kolokační spojení.²⁰

2.3 Slovtvorná adaptace

Slovtvorná adaptace anglicismů souvisí se stupněm adaptace pravopisné, výslovnostní, případně i morfologické. Do češtiny jsou přejímána anglická pojmenování primární (slovtvorně neutvořená) i motivovaná (slovtvorně utvořená), ke kterým se poté slovtvornými procesy tvoří příbuzná slova a prostředky analogicky jako k českým pojmenováním, např. sprej-ař, leasing-ový, lobb-ova-t, mail-ova-t x mail-nou-t, web-stránka. Mnoho anglických adjektiv, substantiv i jiných slovních druhů, přejímek s nevyhraněnou samostatnou/nesamostatnou slovnědruhovou platností nebo bez morfologicky slovnědruhových příznaků a zkratkových jmen se během přejímání do češtiny syntakticky adaptuje, zachovávají si nebo nabývají adjektivní, přívlastkové platnosti. Slovtvorně (tedy i morfologicky) se však nemění, zůstávají tedy nesklonné: *led obrazovka, roll-on deodorant, stand-up komik, e-kniha, TV seriál*.²¹

Adjektivní anglicismy jsou ve většině případech výsledkem slovtvorného procesu, k němuž dochází až v češtině při přejímání, proto je nelze považovat za adaptovaná přejatá adjektiva, např. softshellový, facebookový. Stejně slovtvorné povahy je i adaptace anglických sloves, např. rapovat, snowboardovat. Z důvodu formální nevyhraněnosti adjektiv, např. *free, cool, user-friendly, wellness, in-line, folk*, která je z hlediska české gramatiky nesystémová, a tak pro uživatele svou nezřetelností nevýhodná, má spousta z takových adjektiv slovtvorně adaptované podoby: *wellnessový, inlineový, folkový* aj. Podobným způsobem jsou domácími příponami

¹⁸ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017.

¹⁹ NEKULA, Marek. Adaptace výpůjček. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

²⁰ NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. In: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. VIŘECK, Wolfgang, VIŘECK, Karin, RAMISCH, Heinrich, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 271. ISBN 80-7106-569-2.

²¹ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017.

tvořeny k mnohým přejatým substantivním názvům slovotvorné varianty, např. *toaster* – toustovač. Vyjma substantiv se mohou tvořit (odvozovat) příbuzná slova také od zkratk nebo zkratkových slov, a to zejména v mluveném jazyce, např. e-mailový (e-mail), esemeska (SMS).²²

Ze slovotvorných procesů se u anglicismů nejčastěji setkáváme s derivací, kompozicí a zkratkovým tvořením u substantiv, s derivací a konverzí u adjektiv a derivací u sloves, např. tvoření pojmenování osob podle činnosti: *skateboarder* – skateboardista, *rocker* – rockerka. U sloves se nejčastěji tvoří slova sufixem *-ova(t)*: resetovat, mailovat, lobbovat.²³ Využití slovotvorných prefixů u sloves, např. odmailovat, vytrejdovat, je omezeno pouze sémantikou slovotvorného základu. Velice často je slovotvorná adaptace využívána ve slangu: grínpísák (od Greenpeace), sekáč (od second hand) aj. V současnosti se rozšiřuje užívání prefixoidů a dále i užívání sufixu *-ing*, např. ve firemních názvech. Používání domácích slovotvorných afixů u adaptovaných cizích základů je velmi časté. Většina sloves i adjektiv se z angličtiny nepřejímá bez přidání české koncovky.²⁴

2.4 Fonologická adaptace

Fonologická adaptace je proces, prostřednictvím kterého reaguje jazyk na formální cizorodost přejímaného slova.²⁵ Při pracování s anglicismy v češtině se uplatňuje osm základních principů adaptace. Z hlediska frekvence používání dělíme fonologické adaptační principy na centrální a periferní. Za centrální adaptační princip lze označit fonologickou aproximaci,²⁶ která je založena na výslovnosti ve zdrojovém jazyce, jež se poté přizpůsobí fonologickému systému cílového jazyka.²⁷ Během fonologické aproximace se přejme původní zvuková podoba slova, dojde k náhradě cizích fonémů jejich domácími ekvivalenty a začnou působit pravidelné české kombinatorické změny,

²² BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017.

²³ NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. In: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin, RAMISCH, Heinrich, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 272. ISBN 80-7106-569-2.

²⁴ REJZEK, Jiří. K formální adaptaci anglicismů. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 1, s. 26–30. ISSN Ústav pro jazyk český

²⁵ BIČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020, s. 32. ISBN 978-80-7422-723-3.

²⁶ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018. č. 2, s. 50–58.

²⁷ BIČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020, s. 33. ISBN 978-80-7422-723-3.

např. *Windows*, angl. ['wɪndəʊz], česky [vɪndou̯s]; tj. [w] se mění na [v], [əʊ] na [ou] a vlivem koncové ztráty znělosti též [z] na [s]; pokud je to nutné, v některých případech se poté ještě přesouvá přízvuk na první slabiku, např. *design*, angl. [dɪ'zain], česky ['dɪzajn].²⁸ Tento princip adaptace je považován za základní a je rovněž doporučován kodifikačními i normativními příručkami.²⁹ Hovoří se o něm také jako o nejpřirozenějším způsobu integrace cizího lexika do přijímacího jazyka.³⁰ Druhým nejfrekventovanějším adaptačním principem je grafická výslovnost, která pracuje s psanou podobou lexému, jež se poté vyslovuje dle české výslovnostní normy, např. *developer*, angl. [dɪ'veləpə], česky [dɛvɛlopɛr].³¹ Tento způsob adaptace se používá nejčastěji v situacích, kdy mluvčí neznají výslovnost ve zdrojovém jazyce, ale může se prosadit i působením analogie s jinou výpůjčkou, např. grafická výslovnost slova *wifi* může být ovlivněna výslovností starší výpůjčky *hifi*.³² Výslovnost některých výpůjček či cizích vlastních jmen může být realizována různými mluvčími dle principu fonologické aproximace, ale i podle grafické výslovnosti. V závislosti pouze na tom, zda jednotliví mluvčí disponují znalostí výslovnosti ve zdrojovém jazyce a zda ji i reflektují, či nikoli.³³ Oba tyto centrální způsoby adaptace, tedy fonologická aproximace a grafická výslovnost, se hojně kombinují v rámci jednoho slova, např. *router*, angl. ['ru:tə], česky obvykle [rou̯tr], nebo si také způsoby adaptace mohou konkurovat např. *gang*, angl. ['gæŋ], česky [gɑŋk], [gɛŋk]). V některých případech nelze z povahy věci určit, o který adaptační princip se jedná, neboť výsledek může odpovídat fonologické aproximaci, ale zároveň i výslovnosti grafické, např. *dress*, angl. ['dres], česky [drɛs]. Samotná grafická výslovnost není z hlediska frekvence příliš častá, avšak do adaptačního centra se dostává kvůli neřádkému společnému výskytu právě s fonologickou aproximací.³⁴

²⁸ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018, č. 2, s. 50–58

²⁹ HAVLÍK, Martin. Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a jejich výslovnosti a pravopisu. *Časopis pro moderní filologii*. 2019, roč. 2019, č. 2, s. 135–149. ISSN Časopis pro moderní filologii.

³⁰ BÍČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020, s.33. ISBN 978-80-7422-723-3.

³¹ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018, č. 2, s. 50–58

³² HAVLÍK, Martin. Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a jejich výslovnosti a pravopisu. *Časopis pro moderní filologii*. 2019, roč. 2019, č. 2, s. 135–149. ISSN Časopis pro moderní filologii.

³³ BÍČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020, s. 50. ISBN 978-80-7422-723-3.

³⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018, č. 2, s. 50–58.

Vymezuje se několik periferních adaptačních principů z hlediska frekvence, avšak pro naše potřeby považujeme za nejdůležitější původní, tzv. citátovou výslovnost.³⁵ Jedná se o imitaci původní fonetické podoby, např. *The Times* [ðə 'tʰaɪmz]. Mezi původní výslovností a fonologickou aproximací je velice široká přechodná zóna, v níž se vyskytují hybridní výslovnostní podoby, např. naznačení cizí výslovnosti jen u některých fonémů či použití hlásek, které jsou na rozmezí domácích a cizích.³⁶ I přes narůstající znalost angličtiny v české populaci nelze posun původní (citátové) výslovnosti mezi centrální adaptační principy očekávat. Lze zaznamenat určitý nárůst frekvence výskytu kromě u citátových výrazů např. u *proprií*, z hlediska diskurzu poté i v odborném kontextu nebo v neformální komunikaci, která je pro naše účely stěžejní. Příznakovost jednotlivých adaptačních principů může být rozdílná nejen v odlišných komunikačních situacích, ale může se také měnit v čase a může být závislá na typech mluvčích.³⁷ Právě variování výslovnosti anglicismů může být podmíněno tím, že daný foném zdrojového jazyka je nahrazen různými fonémy cílového jazyka, např. anglický foném /θ/ může být v češtině nahrazen fonémem /t/, jako ve slově *thriller* [trɪlɪɾ], fonémem /s/ jako např. ve jméně *Smith*, nebo dokonce fonémem /f/, např. *think tank* vysloveno jako [fɪŋk tɛŋk].³⁸ Variování pravopisu a výslovnosti přejímek není ovlivňováno pouze jazykovými zákonitostmi, ale i okolnostmi, které jsou jazykům a jejich strukturám vnější. Výslovnost přejímek je podmíněna několika základními sociálními proměnnými: věkem, vzděláním, místem pobytu a pohlavím mluvčích. Existují i další jazyku vnější skutečnosti, které mohou ovlivňovat adaptační procesy výpůjček a tím i jejich výslovnost, např. stáří výpůjčky, doba, kdy mluvčí cílového jazyka začali z nějakého důvodu používat slovo z jiného (zdrojového) jazyka, protože se obecně znalost cizích jazyků proměňuje. U anglicismů si lze povšimnout, že starší výpůjčky jsou mnohdy vyslovovány s grafickou výslovností, což způsobilo i rozdílnou výslovnost u podobných výrazů, např. *tramvaj* a *ranvej*, *trolejbus* a *airbus*, *volejbal* a *baseball*. Je samozřejmé, že v dnešní době je znalost anglického jazyka mezi českými mluvčími mnohem rozšířenější, než bývala, a neustále

³⁵ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018. č. 2, s. 50–58.

³⁶ BIČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020. s.33. ISBN 978-80-7422-723-3.

³⁷ ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018. č. 2, s. 50–58.

³⁸ BIČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: NLN, 2020. s. 153–154. ISBN 978-80-7422-723-3.

je i aktivně rozšiřována. Zároveň si čeští mluvčí z angličtiny vypůjčují slova v mnohem větší míře než dříve.³⁹

2.5 Adaptace plurálních výrazů, složenin a zkratek

V současnosti se setkáváme i s anglickými výrazy, které byly přejaty v původní anglické formě množného čísla, a tak obsahují sufix *-s*, identifikující v angličtině plurálové číslo. S těmito výrazy se poté v češtině zachází jako s nesklonnými substantivy v množném čísle. Jak se již zmiňujeme výše u substantiv obecně, z důvodu nutnosti gramatické a syntaktické shody jsou tyto výrazy přiřazovány k jednomu ze tří gramatických rodů dle toho, jakého rodu je český ekvivalent anglického výrazu, nebo podle přirozeného rodu daného substantiva. Takovými výrazy jsou např. *cornflakes* (existuje také výraz – kofrnflejky), *headhunters* (náboroví pracovníci, lovci hlav, také jako morfologicky adaptovaná forma *headhunteři*), *cheerleaders* (roztleskávačky), *oldies* (starší písně).⁴⁰

Dále se vyskytují případy, u kterých se během procesu formální adaptace k původní anglické plurálové koncovce *-s* připojila i obdobná česká koncovka, je tomu tak např. u pomnožného substantiva *jeans*, které bylo adaptováno ve dvou rovnocenných formách – *džíny* a *džínsy*. Také anglické výrazy *comics* a *chips* představují původní tvary množného čísla, avšak v češtině tyto tvary fungují jako tvary singuláru a pro vytvoření plurálového tvaru jsou k nim připojovány české plurálové koncovky: *comicsy*, *chipsy*. Takové tvary plurálového čísla jsou v češtině chápány jako nesprávně tvořené, jedná se však o ojedinělé případy. Většina anglických výrazů, včetně substantiv pomnožných, je v češtině užívána pouze s českými koncovkami.⁴¹

Adaptované morfémy prokazují výrazně silnější tendenci k utváření složenin. Tyto složeniny jsou do jazyka přejímány buď jako celek, např. *airbag*, může se jednat o zdánlivé výpůjčky: *gólman* místo *goalkeeper*, *happy end* místo *happy ending*, *džin tonik* místo *gin and tonic* aj., nebo o výrazy, u kterých se (nově) přejímá jen jedna část složeniny: *technobomba*, *diskohudba*, *autokemp*, *fitcentrum* apod. Velice rozšířené jsou morfémy *mega-*, *super-* nebo *ultra-* i ve spojení s českými základy: *megalevný*, *superpevný*, *ultralehký*, ty se mohou osamostatnit a plnit funkci adjektiv. Dochází

³⁹ HAVLÍK, Martin. Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a jejich výslovnosti a pravopisu. *Časopis pro moderní filologii*. 2019, roč. 2019, č. 2. s. 135–149. ISSN Časopis pro moderní filologii.

⁴⁰ SVOBODOVÁ, Diana. Anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě. *Naše řeč*. 2000, roč. 83, č. 1, s. 55. ISSN Ústav pro jazyk český.

⁴¹ Tamtéž.

k nárůstu počtu kvantitativních prefixoidů jako *makro-*, *mikro-*, *mini-*, *hyper-*, dále také prefixoidů typu *agro-*, *bio-*, *dia-*, některé z nich se také mohou osamostatnit, např. *makro*, *mikro*, *auto*, *retro*.⁴²

Bohatou skupinu tvoří iniciálové zkratky přejímané z angličtiny, někdy i společně s jejich původní výslovností: *O.K.*, *DJ*, *PC*, *BBC*, *USA*, *HIV*, *CD* apod. Z těchto zkratek poté v mluveném jazyce vznikají derivací a skládáním slangová slova, např. *PR* akce, *CD* menu, cédéčko aj. Zkratky podobné jako je *AIDS* nebo *NATO* vyslovujeme v celku a přijímají sufixy podle zakončení podobně jako některá zkratková slova, která vznikla zkracováním sousloví a slov (jeans z *blue jeans*, fitklub z *fitness-club*). Existuje i skupina složenin se zkratkami, kam řadíme výrazy jako např. *AIDS*-pacient, *HIV* virus, *PR* manažer apod.⁴³ Zkratky a zkratková slova bývají nejčastěji tvořena v textech, které mají za úkol apelovat, tzn. reklamní, propagační texty nebo v odborných textech. Velice často se přebírají anglické iniciálové zkratky (akronyma), které slouží ke zkrácení a zhuštění textu, lze v nich kombinovat malá a velká písmena či dokonce i kódy.⁴⁴

2.6 Motivy k přejímání anglicismů a činitele přispívající k přejímání

Vzhledem k vysoké míře lexikálního přejímání z angličtiny si můžeme klást otázku, z jakého důvodu k přejímání dochází. Běžné vysvětlení je takové, že k lexikálním výpůjčkám dochází tam, kde vzniká pojmenovávací potřeba.⁴⁵ Tedy motivací k vypůjčení anglicismu může být chybějící označení pro daný předmět nebo společenský fenomén, např. anglické slovo *gap* (pay gap, orgasm gap). Jistou roli při vypůjčování má i prestiž výchozího jazyka, velice často dochází k výpůjčkám slov, jejichž nociónální význam je pokryt domácím slovem, avšak výpůjčka s sebou přináší i nové pragmatické významy.⁴⁶ V současné době do češtiny proniká nevídané množství anglicismů, z nichž je mnoho považováno právě pouze za módní (luxury) výrazivo, tedy takové, které označuje skutečnost, pro niž v cílovém jazyce již existuje domácí slovo, např. *sorry* místo *promiň*. Naproti tomu nezbytné (necessary) přejímky přešly do cílového jazyka i s novou

⁴² NEKULA, Marek. Anglicismy v češtině. In: *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. VIERECK, Wolfgang, VIERECK, Karin, RAMISCH, Heinrich, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 272. ISBN 80-7106-569-2.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Vliv angličtiny na češtinu. In: DANES, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. s. 275. ISBN 80-200-0617-6.

⁴⁵ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024, s. 25. ISBN 978-80-246-5797-4.

⁴⁶ BOZDĚCHOVÁ, Ivana: Anglicismy v českém lexiku. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017.

skutečností, není pro ně tedy v cílovém jazyce odpovídající ekvivalent. Lze je teoreticky nahradit novými slovy domácího původu či kalky, ani jeden z těchto způsobů však není v současnosti v češtině příliš běžný, což lze demonstrovat na názvech míčových her: fotbal a kopaná, volejbal a odbíjená, ale už jen florbal, softbal, nejnověji se také názvům míčových sportů ponechává i anglický pravopis: *baseball* či *netball*.⁴⁷

Dále si lze dle Klégra a Bozděchové vytyčit tři základní motivy pro přejímání slov z anglického jazyka: 1. nutnost vytvářet novou terminologii a pojmy – z důvodu neustálého přílivu nových pojmů a pojmenování pro zachycení změn a inovací, které probíhají ve vědeckotechnické, sociopolitické, ekonomické a kulturní sféře; 2. tendence se vyrovnat dominantní společenské skupině prostředkem napodobení jejího jazyka (např. v koloniálním kontextu); 3. tendence vytvářet speciální jazyk, žargon, slang, v uzavřených a profesních skupinách, v rámci kterých přejímky patřící do roviny prestižního jazyka zvyšují výjimečnost a odlišnost dané výluční (elitní) skupiny.⁴⁸

Šíření anglicismů, ke kterému dochází v cílovém jazyce, je ovlivněno možnostmi, které nám setkávání se s angličtinou při komunikaci umožňují. Vyčleňují se tři hlavní způsoby kontaktu s angličtinou, které vedou k přejímání: 1. přímý kontakt (např. turistika z a do anglicky mluvících zemí; vojenské základny v anglicky mluvících zemí apod.); 2. hromadné sdělovací prostředky (rozhlas, televize a internet, v rámci něj dále sociální sítě, blogy, podcasty atd.), do této skupiny můžeme řadit i vliv (nedabovaných) anglofonních filmů, dostupnost anglicky psané odborné literatury i beletrie; 3. vzdělávací systém, tedy výuka angličtiny a výuka v angličtině. Pro přejímání anglických výrazů je nutná přítomnost i činitelů, kteří vytvářejí podmínky pro přejímání nebo ovlivňují rozsah, ve kterém bude k úspěšnému pronikání angličtiny do češtiny docházet. Mezi tyto činitele řadíme: 1. modernizaci a ekonomický rozvoj; 2. prestiž angličtiny v dané společnosti, skupině; 3. etnickou a jazykovou různost (platí zejména o mnohonárodnostních oblastech, ve kterých angličtina slouží jako výhradní nebo pomocný dorozumívací jazyk nevyvolávající mezietnickou nevraživost); 4. nacionalismus, nacionalistické tendence, které vedou k jazykovému purismu a dále i odporu k přejímání slov; 5. pocit kulturního ohrožení, který může vést k defenzivním postojům, purismu a odporu proti pronikání

⁴⁷ HAVLÍK, Martin. Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a jejich výslovnosti a pravopisu. *Časopis pro moderní filologii*. 2019, roč. 2019, č. 2, s. 135–149. ISSN Časopis pro moderní filologii.

⁴⁸ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024, s. 25. ISBN 978-80-246-5797-4.

angličtiny a anglicizaci; 6. národní povahu, psychologické nastavení kolektivu; 7. existenci regulačních jazykových či jazykovědných institucí, jejichž role je napomáhat vývoji národního jazyka tím, že vytváří jazykovou politiku jako prostředek posílení národního vědomí; toto se týká zejména rozvojových zemí, v českém prostředí je regulační úloha Ústavu pro jazyk český především ve školství.⁴⁹

Na základě těchto faktorů a okolností se poté projevuje větší či menší tendence přejímat slova z angličtiny. Čím akutnější je potřeba nové terminologie, tím větší je tlak na přejímání anglicismů. Vyšší míra přejímání anglicismů je způsobena i častějším a větším kontaktem společnosti s angličtinou a vystavování se anglo-americké kultuře. Čím větší je etnická a jazyková různorodost ve společnosti a čím prestižnější je angličtina, tím rozšířenější bude tendence se uchýlovat k angličtině a anglicismům. Přirozená konstelace faktorů a míra různé motivace pro přejímání výrazů z angličtiny je však pro každý jazyk odlišná.⁵⁰

Mladá generace, společně s těmi, kteří jsou vzdělanější (např. mají vysokoškolské vzdělání) a dobře ovládají cizí jazyky, projevuje ochotu v přijímání jazykové inovace, avšak do jisté míry se i stále snaží chránit své jazykové dědictví. V pozici ochránců mateřského jazyka zůstává i nadále česká společnost obecně, obzvláště pak příslušníci starší generace. Právě konzervatismus starších lidí nemusí být nutně jen odrazem jejich výchovy a specifických okolností postkomunistické společnosti, ale zároveň může být i univerzálním jazykovým trendem, který je v sociolingvistice označován jako „age-grading“, neboli hodnocení v závislosti na věku. Příslušníci starší generace a jedinci s nižším vzděláním jsou právě ti, kteří zakoušejí v běžném každodenním životě potíže, jež jsou způsobené právě používáním anglických výpůjček (např. anglické výrazy/fráze v reklamách). Lze však předpokládat, že tyto mezigenerační rozdíly budou přetrvávat i nadále, neboť nastupující generace se angličtinu učí ve škole a každodenně se s ní setkává v digitálním prostoru, potažmo anglicismy intenzivně zahrnuje do svého slovníku. Právě k výuce angličtiny na školách dochází nikoli z důvodů mocensko-polických, jako tomu bylo na českém území v minulosti s němčinou a ruštinou, ale z toho důvodu, že znalost anglického jazyka přináší mnoho výhod; profesních, kulturně-ekonomických apod. A tak se dle Klégra a Bozděchové úvahy o regulaci anglicismů

⁴⁹ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024, s. 25. ISBN 978-80-246-5797-4.

⁵⁰ Tamtéž.

a puristické snahy o očištění jazyků od cizích přejímek nezdají v současnosti příliš reálné.⁵¹

⁵¹ KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024, s. 29–32. ISBN 978-80-246-5797-4.

3. Vyjadřování mladých dospívajících

Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá anglicismy v mluveném projevu žáků středních škol, je nutné i popsat, jakými způsoby se právě mladí dospívající vyjadřují.

3.1 Charakteristika

Řeč mladých dospívajících je silně poznamenána velkým rozvojem aktivní slovní zásoby, ale zároveň ji ovlivňují i funkční změny probíhající v oblasti mluvidel.⁵² Současný stav mluvy mládeže je ovlivněn tím, že právě zejména mladá generace upouští od užívání prostředků z různých jazykových útvarů a stylových vrstev diferenciovaně. Tyto rozdíly jsou jim spíše lhostejné a u mnohých tvarů a výrazů uživatelům není ani zřejmé, zda patří spíše do spisovné či nespisovné vrstvy jazyka.⁵³ Mimo jiné je způsob vyjadřování mladých dospívajících ovlivňován působením mediálního diskurzu, např. sci-fi, fantasy, akčními filmy, komiksy, ale také diskurzu počítačových technologií a sociálních sítí. Odtud poté do mluveného projevu mladých lidí proniká angličtina, včetně náročných terminologických vrstev.⁵⁴ Pro dospívající je tento příliv výrazů cizího původu či výrazů s cizími prvky možností k ozvláštnění, kterou ochotně a rychle přejímají. Mnohdy je motivací za tímto aktivním přejímáním cizích slov i to, že většina rodičů a prarodičů takové mluvě zcela nerozumí, a tak je to pro dospívající i projev vymezení se vůči starším generacím.⁵⁵ S těmito prostředky cizího původu jednájí teenageři podle svých potřeb a bez pravidel je přetvářejí do podoby speciálních slangů, svérázně je počešťují, přepisují apod.⁵⁶

Výrazným rysem v komunikaci mladistvých je i intertextualita, odkazují na známé filmy, seriály, počítačové hry, populární videa, memes,⁵⁷ ale opomíjeny nejsou ani knihy. Jedná se o reference na český, ale také na cizojazyčný, především anglický, obsah. Důležité je

⁵² VESELÁ, Jana. Mezigenerační komunikace (Současný slovník teenagerů). In: ŽEŽULKA, Evžen. *Škola a zdraví pro 21. století, Obecné otázky výchovy ke zdraví*. Brno: Masarykovo univerzita, 2009. s. 93–98. ISBN 978-80-210-4929-1.

⁵³ ČECHOVÁ, Marie a SPĚVÁČKOVÁ, Martina (eds.) *Sociolekty v různých sférách komunikace*. 1. vydání. Západočeská univerzita v Plzni, 2023, s.140.

⁵⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl současných teenagerů (na pozadí úvahy o „stylech věkových“). *Stylistyka*, IX, 2000, s. 247–262.

⁵⁵ VESELÁ, Jana. Mezigenerační komunikace (Současný slovník teenagerů). In: ŽEŽULKA, Evžen. *Škola a zdraví pro 21. století, Obecné otázky výchovy ke zdraví*. Brno: Masarykovo univerzita, 2009, s. 93–98. ISBN 978-80-210-4929-1.

⁵⁶ HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl současných teenagerů (na pozadí úvahy o „stylech věkových“). *Stylistyka*, IX, 2000. s. 247–262.

⁵⁷ Meme, [mím] – specifický typ psané komunikace, který zpravidla obsahuje obrázek a krátký text a má za úkol pobavit.

také zmínit frazémy a ustálená spojení obecně, která se stávají často předmětem jazykové hry. Mladí mluvčí se velice často uchylují k hodnocení za pomoci prostředků nadsázky, intenzifikace a expresivity, např. gigantické, geniální, famózní, brutální, skvělý. Při tvoření slov dochází k bohatému používání prefixů jako *hyper-*, *super-*, *extra-*, *mega-*, *ultra-*. Nadsázka se vyskytuje i v záporných hodnoceních: katastrofální, příšerný, (v)opruz, totální, děsný, hrozný apod.⁵⁸

Působení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých se velké množství lidí vzdaluje od norem spisovné češtiny, velice ztěžuje úlohu škol a vyučujících jakožto zprostředkovatelů osvojení a používání spisovné češtiny v rámci kultivace osobnosti. Je nutno však podotknout, že by se mělo jednat o snahu poučit dospívající o důležitosti používání spisovné češtiny v situacích, které si právě tuto varietu češtiny žádají (např. pracovní pohovory, komunikace s nadřízenými), nikoli přesvědčovat teenagery, aby používali spisovný jazyk i v situacích, ve kterých to není nutné, tedy během rozhovorů s přáteli či s rodiči.⁵⁹ Styl teenagerů se projevuje širokým rozpětím od již zmíněné spisovné češtiny (zejména v citátových pasážích), až ke knižní a archaické, odkud se v ironicky a parodicky laděných textech objevují lexikální, morfologické i syntaktické prvky: přechodníky, genitiv záporový, infinitiv na *-ti*, slovosledné inverze, přívlastkové konstrukce založené na slovesných adjektivech apod., až po skutečně „nízký“ styl, po používání obecné češtiny, dalších interdialektů, dialektů lokálních i sociálních (slangů), ale i vulgarismů. Všemi těmito jazykovými a stylovými prostředky mladí lidé manifestují svou příslušnost k určité společenské skupině a svou generační sounáležitost.⁶⁰

3.2 Sociolekt (slang)

Mnoho anglických přejímek používaných nejen teenagery má funkci lexikálních prostředků socielektu, můžeme se zmínit o slangismech používaných např. hráči počítačových her, uživateli internetu nebo také o profesionalismech, jež jsou používány v oblasti managementu, businessu apod. Termín sociolekt od počátku nového milénia vymezuje Jaroslav Hubáček, který ho chápe jako obdobu pojmu dialekt, zároveň jej

⁵⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl současných teenagerů (na pozadí úvahy o „stylech věkových“). *Stylistyka*, IX, 2000. s. 247–262.

⁵⁹ VESELÁ, Jana. Mezigenerační komunikace (Současný slovník teenagerů). In: ŽEŽULKA, Evžen. *Škola a zdraví pro 21. století, Obecné otázky výchovy ke zdraví*. Brno: Masarykovo univerzita, 2009. s. 93–98. ISBN 978-80-210-4929-1.

⁶⁰ HOFFMANNOVÁ, Jana. Styl současných teenagerů (na pozadí úvahy o „stylech věkových“). *Stylistyka*, IX, 2000. s. 247–262.

vymezuje jako hyperonymum pro slang, profesní mluvu a argot.⁶¹ Jedná se o svébytnou součást národního jazyka, která může mít podobu nespisovné či hovorové vrstvy speciálních pojmenování, a to jednoslovných pojmenování i frazémů. Jsou realizované v běžném, nejčastěji polooficiálním nebo neoficiálním jazykovém styku lidí, kteří jsou vázáni stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů, v případě našeho výzkumu se jedná primárně o sféru zájmů. Tyto výrazy slouží specifickým potřebám jazykové komunikace, ale i jako prostředek vyjádření příslušnosti k určitému prostředí nebo k zájmové sféře. Ze sociolingvistického hlediska funguje sociolekt jako prvek spojující společenství uživatelů. Postupné ovládnutí sociolektu a dále i vlastní přínos k němu je spojen s postupným začleňováním jedince do dané skupiny. Z důvodu složitosti srozumitelnosti výraziva mimo skupinu sociolekt napomáhá i určitou skupinu vymezit vůči ostatním, „nezasvěceným“.⁶²

Při klasifikaci sociolektu jako speciální lexikální vrstvy češtiny se uplatňují jazykové aspekty (zejm. využívání produktivních pojmenovávacích postupů, snaha o pojmovou diferenciaci, vztah ke stávající terminologii oboru, komunikativní funkčnost a vyjadřování expresivity) a mimojazykové aspekty (jaká je povaha prostředí a jaký je stupeň jeho uzavřenosti, jaké je věkové a sociální složení uživatelů, faktory psychické). Na základě těchto hledisek lze poté rozčlenit lexikální prostředky sociolektů, tzv. sociolektismy, na profesionalismy a slangismy v užším smyslu.⁶³

Výraz profesionalismus označuje nespisovný výraz terminologické povahy, která je motivovaná věcnými důvody, zejm. snahou o výrazovou úspornost, jednoznačnost v daném prostředí a mobilnost v mluvené komunikaci. Profesionalismy jsou nociónální výrazy a jen zřídka pro ně existují synonyma. Charakter profesionalismů mají také soubory výrazů terminologické povahy, které jsou ještě nestabilizované, neboť patří do nově vznikajících oborů, např. u profesí souvisejících s počítači a moderní přístrojovou technikou. Co se týče slangismů, působí na mluvčí, kteří nepatří do dané zájmové skupiny, jako nespisovné názvy, které jsou citově a expresivně příznakové, např. střílečka (název typu hry). V rámci slangismů se projevuje patrná motivace klást důraz na výjimečnost prostředí i aktivitu mluvčího a jeho osobní vztah k danému prostředí.

⁶¹ VESELÁ, Jana. Mezigenerační komunikace (Současný slovník teenagerů). In: ŽEŽULKA, Evžen. *Škola a zdraví pro 21. století, Obecné otázky výchovy ke zdraví*. Brno: Masarykovo univerzita, 2009, s. 93-98. ISBN 978-80-210-4929-1.

⁶² HUBÁČEK, Jaroslav a KRČMOVÁ, Marie. Sociolekt. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

⁶³ Tamtéž.

Poměrně časté jsou i řady slangismů, do jejichž vzniku je zapojena i jazyková hra, někdy funguje jako averze vůči oficiálnímu vyjadřování, např. studentské „propadnout“: prasknout, rupnout apod. K vytváření zájmových slangů mají obecně větší tendenci skupiny, které jsou spojené osobními kontakty, a tak specifické výrazivo posiluje interpersonální vazby. Velice blízký je dospívajícím žákům studentský sociolekt, který obsahuje vrstvu pojmenování souvisejících se studovaným oborem, jež je označitelná jako profesionalismy, např. názvy předmětů: ájina, bižule, helmutšina (němčina); názvy související se studiem áčko, béčko, bichle, doučko, pracák. Ale zároveň také obsahuje vrstvu názvů, které označují činnosti, jimž se studenti věnují mimo výuku, tedy slangismy.⁶⁴ Za další typ sociolektu je chápán také argot, dříve nazýván jako hantýrka či žargon, který však pro naše účely není podstatný.⁶⁵

3.3 Běžná mluvená komunikace

Mluvený projev žáků středních škol, kterým se v této práci zabýváme, spadá do běžné mluvené komunikace; nese rysy neverejné, soukromé, komunikace, která probíhá mezi mladistvými, případně mezi mladistvými a jejich blízkými. Tato komunikace tedy není nijak svazována přísnými společenskými či jazykovými normami.⁶⁶

Čechová se dotazuje, zda lze v rámci běžné mluvené komunikace hovořit o prostěsdělném, hovorovém funkčním stylu. Zmiňuje několik bodů, které tuto klasifikaci přehodnocují; běžná mluvená komunikace se výrazně liší od jiných funkčních stylů zejména tím, že využívá některých z nespisovných útvarů národního jazyka, zároveň se komunikáty tohoto typu komunikace nepodřizují komplexní normě a bývají konstituovány řečotvornými faktory, které jsou vyšší úrovně nežli faktory slohotvorné.⁶⁷ Čechová s neformálními běžnými mluvenými projevy, face-to-face, tedy pracuje pouze v oblasti mluvenosti, nepovažuje je jako součást prostěsdělného funkčního stylu. Na rozdíl od Čechové se Hoffmannová zaměřuje na běžnou mluvenou komunikaci

⁶⁴ ČECHOVÁ, Marie a SPĚVÁČKOVÁ, Martina (eds.) *Sociolekty v různých sférách komunikace*. 1. vydání. Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s.141.

⁶⁵ HUBÁČEK, Jaroslav a KRČMOVÁ, Marie. Sociolekt. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

⁶⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 132. ISBN 80-85866-21-8.

⁶⁷ Tamtéž, s. 135.

podrobněji, z jiného úhlu; řadí ji do tzv. sféry běžné každodenní komunikace, a tak je pro naše účely její přístup vhodnější.⁶⁸

Cíle, které si mluvčí během rozhovorů patřících do této sféry komunikace určují, mohou být různé, mnohdy zúčastnění sledují rozdílné cíle, komunikace mezi nimi tedy směřuje k několika závěrům najednou. Mezi tyto cíle Hoffmannová řadí: někoho o něčem informovat, získat informace, vyměnit si názory na určitý problém, předat komunikačnímu partnerovi určité pokyny či instrukce, jež jsou spíše praktického charakteru, nebo vyjádřit své postoje, navázat s někým kontakt a také tyto kontakty udržovat. Sociální role účastníků v rámci běžné mluvené komunikace jsou ve většině případech vyrovnané, pokud se účastníci nedostanou do situací, které by tuto rovnost mohly změnit. Příčinou právě nevyrovnaného charakteru sociálních rolí může být věk, životní zkušenosti, zájmové oblasti aj. Dominantní funkce, která převládá u běžných komunikátů, je dle Hoffmannové funkce referenční a fatická.⁶⁹ Dle Čechové plní komunikáty realizované mluvenou řečí několik funkcí: převod z psaného textu, výstavba textu mimosituačního, součást literárního díla, ale v našem případě nejpodstatněji; uskutečnění komunikátů vázaných na komunikační situaci *hit et nunc*.⁷⁰

Jak se již zmiňujeme výše, ve sféře běžného dorozumívání se nejčastěji dostáváme do situací, které svým charakterem nevyžadují používání spisovného jazyka, množství takovýchto situací se v současnosti spíše zvyšuje. V daných promluvách dochází k mísení prvků variety spisovné a variet nespisovných, a tak se z tohoto hlediska jedná o komunikáty značně hybridní.⁷¹ Z tohoto důvodu si můžeme v oblasti hláskosloví a tvarosloví povšimnout výrazné tolerance stylové normy k nespisovným výrazovým prostředkům, neboť se v mluveném projevu uděluje větší důležitost obsahu sdělení, oproti tomu je jeho forma povětšinou upozaděna.⁷² Lexikální stavba textů běžné komunikaci je charakterizována vrstvou tzv. kolokvialismů, hovorových slov a frází, pohybujících se na pomezí spisovnosti. Tyto lexémy tvoří specifickou vrstvu tohoto stylu, jedná se o výrazy vzniklé mimo spisovný jazyk, postupně do něj však pronikly, nebo také

⁶⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia, 2016, s. 30. ISBN 978-80-200-2566-1.

⁶⁹ Tamtéž, s. 30–42.

⁷⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 133–134. ISBN 80-85866-21-8.

⁷¹ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia. 2016, s. 33–45. ISBN 978-80-200-2566-1.

⁷² ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 142. ISBN 80-85866-21-8.

o výrazy, které z různých důvodů (většinou společensko-sociálních) ze spisovného jazyka vystupují. Pro lexikální zásobu projevů v této sféře dorozumívání je charakteristická preference slov s velkým rozsahem, ale malým obsahem (jejich význam konkretizuje situace projevu).⁷³ Jedná se například o hyperonyma, opisné výrazy, synekdochu typu celek-část. Mluvčí při tomto typu komunikace zejména používají výrazy konkrétní spíše nežli výrazy abstraktní. Zároveň projevují snahu o stručnost, dochází zde tedy k využívání zkratkových slov, univerbizace, zástupné metonymie. Dále se zde objevuje i snaha o expresivitu, se kterou se pojí používání citoslovcí, částic, deminutiv, hypokoristik, pejorativ, augmentativ nebo vulgarismů. Velice časté jsou i intenzifikátory, např. děsný/děsně, strašný/strašně, hrozný/hrozně, úžasný/úžasně.⁷⁴ Zároveň se zde nachází velký podíl kontaktních slov, parazitních výrazů a hezitačních prostředků. Nepochází zde k užívání knižních výrazů, pokud však k jejich užití dojde, jedná se o aktualizaci s výrazným účinkem (komickým, parodickým).⁷⁵

Během každodenní komunikace se pohybujeme zejména v oblasti komunikátů, které nejsou nijak připraveny. Avšak dle Hoffmannové ani tak nelze předpokládat, že tyto všechny komunikáty vznikají opravdu spontánně z toho důvodu, že naše každodennost je založena na opakování zkušeností, zvykových materiálech, situačních scénářích a vzorcích. Pokud by byl původci projevu poskytnut dostatek času v řečovém stádiu preparativním si své myšlenky utřídit, tak by byl poté mluvčí schopen svou mluvenou řeč stylizovat tak, jako by byla psaná. V běžné řeči toto však realizováno není, neboť bývá mluvčí v běžné komunikaci tísněn časovými okolnostmi, a tak nemá dostatek času si svou řeč připravit, proto se jedná v rámci tohoto druhu komunikace o projevy značně spontánní.⁷⁶

Pro sféru běžné komunikace je charakteristická mluvená syntax, volné, asociativní, asyndetické spojování vět do řetězců (koordinace, juxtaopozice, parataxe); míšení větných vzorců (dochází ke ztrátě syntaktické perspektivy); adice, přičleňování, doplňování, dodávání, vsouvání, odbočování; elipsy. Velice časté jsou také odchylky od syntaktické výstavby jako je apoziopse, anakolut, zeugma, kontaminace; které jsou v mluvených

⁷³ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 141. ISBN 80-85866-21-8.

⁷⁴ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia. 2016, s. 42. ISBN 978-80-200-2566-1.

⁷⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 141. ISBN 80-85866-21-8.

⁷⁶ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia. 2016, s. 33–48. ISBN 978-80-200-2566-1.

projevech posuzovány jako součást slohové normy, nenarušují předávání informace. I přes to, že v dnešní době úloha mluvené řeči vzrůstá, zaostává za ostatními složkami české jazykové kultury jazyková kultura právě mluveného slova. Oproti odchylkám od spisovné psané formy, jsou odchylky od spisovné výslovnosti v jazykové praxi tolerovány. Zároveň se přehlíží výslovnostní zlozvyky, nedbalá výslovnost apod., a to zejména v intimních projevech, během kterých probíhal výzkum této práce.⁷⁷

Z důvodu rostoucího podílu obyvatel České republiky, jejichž mateřským jazykem není čeština, roste i přítomnost vícejazyčnosti v běžném dorozumívání. S cizinci, kteří pochází z asijských zemí či z Ukrajiny, vedou čeští mluvčí konverzace v češtině, do kterých mohou pronikat prvky jiných jazyků. Další skupinu tvoří Slováci, kteří nejčastěji používají svůj mateřský jazyk a dochází zde k semikomunikaci. Do češtiny tedy poté mohou pronikat prvky ze slovenštiny, např. *Neměli jsme dost času na to se spoznat*. Hojně se vyskytujícím cizím jazykem v češtině v běžné komunikaci je samozřejmě angličtina. Anglicismy používané v oblasti běžné každodenní komunikace mají nejčastěji charakter profesionalismů či slangových výrazů, které jsou v různé míře a různými způsoby počestřované. Termíny z reklamy, marketingové komunikace a komerce výrazně pronikají i do každodenního vyjadřování a ovlivňují i jeho styl. Oproti tomu starší/nejstarší generace uživatelů češtiny používají poměrně často germanismy, které se z češtiny postupně spíše vytrácejí, ustupují do níže situovaných stylových vrstev. Jedná se o výrazy jako je např. *cimra, mít recht, špacír*.⁷⁸

Vzhledem k tomu, že v běžném dorozumívání převažuje mluvený dialog, komunikace „tváří v tvář“, je nutno brát v potaz multimodální povahu těchto rozhovorů, ve kterých nedochází k používání pouze přirozeného (verbálního) jazyka, ale i mnoho prostředků, jež jsou odlišné sémiotické povahy, avšak pro naši práci nejsou podstatné.⁷⁹

⁷⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997, s. 132–141. ISBN 80-85866-21-8.

⁷⁸ HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia. 2016, s. 34–35. ISBN 978-80-200-2566-1.

⁷⁹ Tamtéž, s. 35.

4. Stylová platnost anglicismů

Z toho důvodu, že mohou anglické přejímky fungovat v běžných promluvách jako prostředky aktualizace nebo automatizace, je nutné také termíny příznakovost, aktualizace a automatizace vymežit.

4.1 Příznakovost jazykových prostředků

Příznakovost je definována jako specifická součást významu jazykového prostředku, jedná se o schopnost daného lexému nebo jeho tvaru nést mimo vlastní nociónální význam (gramatický význam) rovněž doplňující informace. Tyto informace jsou určeny užitím daného lexému v komunikaci a predeterminují ho do určitých typů textů nebo mohou dokonce omezovat jeho univerzální užití. Příznak nebo také odstín, jež mohou jazykové prostředky nést, může být několikero druhu; stylový (hovorové výrazy, publicismy, poetismy, termíny), dobový (archaismy, historismy, neologismy), útvary (moravismy, obecně české výrazy, výrazy spadající do interdialektu, dialektu, sociolektu), expresivní (kladný příznak – hypokoristika, lalická slova, eufemismy, negativní příznak – vulgarismy), podle frekvence používání (autorské výrazy, okazionalismy), podle cizosti výrazu (např. anglicismy) apod. Naproti prostředkům příznakovým stojí prostředky neutrální, tedy takové prostředky, které lze uplatnit v jakémkoli typu komunikace, jedná se o spisovné, frekventované výrazy, jež nejsou stylově ani dobově zabarveny a jsou neexpresivní. Jazykové prostředky příznakové, ale i neutrální, mohou v textu získat kontextovou stylovou hodnotu, a to prostřednictvím aktualizace.⁸⁰

4.2 Aktualizace a automatizace

K aktualizaci jazykových výrazových prostředků dochází tehdy, kdy se jedná o záměrnou odchylku od standardního užití daného prostředku. Aktualizace podmiňuje vznik kontextové stylové hodnoty, daný výrazový prostředek nabývá stylově aktivního charakteru. V opozici k aktualizaci působí automatizace, během které dochází k užití výrazového prostředku ve shodě se stylovou normou. Dochází k dynamickým proměnám v rámci vztahu aktualizace a automatizace, např. lexém se může stát prostřednictvím obrazného užití výrazem aktualizovaným, působením času však dochází k upozadění jeho aktualizace, a tak se výraz v novém významu stává automatizovaným. Za aktualizované

⁸⁰ KRČMOVÁ, Marie. Příznakovost jazykových prostředků. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017.

prostředky považujeme figury a tropy, ale dále také využití výrazových prostředků v nových typech kontextů, např. užití slangového výrazu ve veřejném projevu apod. Aktualizaci lze nalézt u prvků všech jazykových rovin, nejvýznamnější je však aktualizace ve slovní zásobě. Jedná se o aktuální metafory, různé typy metonymií, užití příznakových výrazů v novém kontextu, různých variant frazémů, ale také užití cizojazyčných vyjádření v českém textu, a tedy i anglicismů. Mezi žáky tedy může dojít k užití (neobvyklého) anglicismu, který se stává prostředkem aktualizovaným, avšak postupem času a vysokou frekvencí používání se z něj stane prostředek automatizovaný, tedy takový, který již nepůsobí nově či neotřele a žáci považují jeho užití za standardní.⁸¹

⁸¹ KRČMOVÁ, Marie, Aktualizace. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

Praktická část

5. Metodologie

5.1 Hlavní cíle výzkumu

Praktická část této práce vychází z poznatků z předchozí, teoretické části práce. Hlavní cíl, který si tato část práce klade, je shromáždit anglicismy, které používají žáci středních škol v běžné komunikaci mimo školní prostředí, dále tyto anglicismy analyzovat, zjistit, jakými způsoby s nimi žáci zachází. Tento proces je uskutečněn za pomoci nezúčastněného pozorování. Zároveň si tato práce klade za cíl získat konkrétní informace ohledně používání anglicismů; důvody k jejich používání, postoje k jejich používání a zkušenosti s jejich používáním od žáků středních škol, a to prostřednictvím strukturovaných rozhovorů. Výzkumu se zúčastnilo celkem 15 žáků z různých ročníků, různých středních škol. Všemi zkoumanými žáky byl poskytnut souhlas k pozorování a použití materiálu ke zpracování této práce.

Cílem této práce je provést výzkumnou sondu toho, které anglicismy používají žáci středních škol. Získané anglicismy působí pouze jako příklad toho, jaké různé anglicismy mladí dospívající používají, jak s nimi zachází a jaký vůči jejich používání drží postoj, neslouží jako výčet všech nejpoužívanějších či nejpoblárnějších anglicismů. Cílem této práce není vytvořit slovník anglicismů se všemi náležitostmi, jež slovníku odpovídají, tedy např. zařazení výrazu k deklinačnímu rodu, vzoru apod.

Před počátkem výzkumu jsme si stanovili několik výzkumných otázek: které anglicismy používají žáci středních škol v běžné komunikaci mimo školní prostředí v rámci dané skupiny? Jaká je motivace k používání anglicismů u žáků středních škol? Jaké funkce anglicismy plní v projevu žáků středních škol?

5.2 Výzkumné nástroje a situace výzkumu

Jedná se o výzkum kvalitativního charakteru, který je sestaven ze dvou částí. Jako metoda pro výzkum anglicismů používaných žáky středních škol bylo zvoleno nezúčastněné pozorování, neboť se domníváme, že mladí dospívající používají anglické přejímky nejčastěji při běžných každodenních rozhovorech. Nezúčastněné pozorování bylo vybráno z toho důvodu, že nám poskytuje možnost zachytit autentické rozhovory pozorovaných, jejichž součástí jsou pro naše účely důležité anglicismy. V první části poskytujeme seznam sesbíraných anglických přejímek. Pro zaznamenání anglické

(britské) výslovnosti získaných anglicismů používáme symboly IPA (Mezinárodní fonetické abecedy), které jsou zaznačeny v lomených závorkách. Pokud došlo u některých výrazů k modifikaci původní výslovnosti, je konkrétní výslovnost mluvčího zaznamenána v hranatých závorkách. Zároveň je vysvětlen i význam daného výrazu, ale pouze ten význam, jenž je míněn v konkrétní promluvě, ze které anglicismus pochází, neboť některé výrazy mají v angličtině významů více. Pouze v pár případech je zmíněno více významů výrazu z toho důvodu, že se od sebe významy výrazně liší. Fonetická transkripce výrazů byla poskytnuta autorkou práce s oporou *Cambridge Dictionary*. Významy výrazů byly rovněž shromážděny znalostí autorky, s pomocí výkladu zmíněného slovníku či vysvětlení významu zkoumanými žáky.

Výzkum probíhal v přirozeném prostředí, jehož cílem bylo, aby se z pohledu žáků nejednalo o mimořádnou událost či nestandardní zkušenost, i přes to, že byli pozorováni. Právě přirozené prostředí by mělo podporovat i přirozené používání jazyka. Bereme však v potaz, že nelze našim představám o autentické situaci kompletně vyhovět, neboť jsou si žáci stále vědomi skutečnosti, že jsou pozorováni. Žáci byli seznámeni s cílem výzkumu, i přes to, že u podobných výzkumů je pozorovaným řečen odlišný cíl výzkumu, než který je ve skutečnosti zamýšlen. V tomto případě jsme však považovali za nezbytné žáky přímo seznámit s důvodem zkoumání, neboť by za jiných okolností mohli mít tendenci svůj projev přibližovat spisovné normě, a tedy by používali jazyk, který jim není přirozený, a tak by poté ani získaný materiál neobsahoval autentické projevy. Seznámení žáků se skutečným cílem pozorování výzkum negativně neovlivnilo. Časové úseky, během kterých pozorování probíhalo, se pohybují v rozmezí od 45 po 120 minut.

Konverzace, během kterých mezi mladistvými dochází k používání anglicismů, spadají dle Hoffmannové do tzv. sféry běžné každodenní komunikace, a tak také nesou charakteristické rysy této komunikace (viz kapitola 3.3.). Výzkum probíhal vždy za podobných podmínek, probíhal tváří v tvář, ale i zprostředkovaně, viz dále. Nezúčastněné pozorování se uskutečnilo v několika různých prostředích: na komunikační platformě Discord, přes kterou si volají hráči počítačových her a společně komunikují při hraní her; ve skautské klubovně na skautské schůzce a dále i při běžných konverzacích mladistvých mezi sebou během návštěvy či na přátelské sešlosti. Jedná se o soukromé, neformální rozhovory, čemuž odpovídá i výběr výraziva, neboť nejsou mluvčí svázáni žádnými jazykovými normami, které by museli dodržovat. Pouze v rámci zájmové oblasti skauting

jsou mluvčí nuceni svůj projev do jisté míry korigovat; neměli by používat vulgarismy apod.

Dále byly pro výzkum zvoleny strukturované rozhovory s žáky na téma anglicismy. Během rozhovorů byly žákům kladeny otázky, které se dotazují na jejich postoje k používání anglických přejímek, na jejich osobní zkušenosti s nimi. Strukturované rozhovory byly vedeny autorkou práce, která kladla předem připravené otázky a respondent je poté zodpovídal. Jednalo se vždy o rozhovory, při kterých místo a čas recepce a produkce byly totožné. Rozhovory vždy probíhaly pouze s jedním žákem, neboť by ve větším množství přítomných žáků u rozhovoru mohlo dojít k vzájemnému ovlivňování odpovědí. Žáci byli zpočátku obeznámeni s výrazem anglicismus, pro jejich lepší pochopení zjednodušeno na „anglický výraz“ a byl jim poskytnut i příklad použití anglicismu (Chodím do *gy*mu.). I zde se jednalo o prostředí žákům přirozené, ve většině případech se jednalo o totožné prostředí jako u pozorování. Rozhovory byly nahrávány na diktafon pro pozdější analýzu. Pro tuto část výzkumu bylo z pozorovaných žáků vybráno pouze několik, jednalo se o dvě dívky ve věku 17 a 18 let a chlapce ve věku 16 let. Respondenti pochází z druhého, třetího a čtvrtého ročníku různých středních škol. Daní žáci byli vybráni pouze na základě dostupnosti a časových možnostech respondentů. Samotný rozhovor trval přibližně 30–45 minut.

5.3 Otázky kladené žákům

Vybrané otázky pro část výzkumu strukturované rozhovory byly vybrány v souladu s teoretickou částí této práce. Z celkového počtu kladených otázek bylo vybráno pouze několik, které považujeme za nejdůležitější a odpovědi na ně za nejpřínosnější. Otázky byly všem žákům pokládány ve stejném pořadí z toho důvodu, že jejich řazení je záměrné; informace na sebe navazují. Zároveň se během rozhovorů autorka práce doptávala na doplňující otázky pro ujasnění nebo rozšíření odpovědi, dovysvětlení, případně kladla otázky na konkrétní příklady.

- Z jakého důvodu anglicismy používáte?
- Kde se s anglicismy nejčastěji setkáváte?
- Rozlišujete používání anglicismů na základě toho, s kým komunikujete?
- Bylo vám někdy vyčteno použití anglicismu?
- Domníváte se, že vaši vrstevníci používají anglicismy příliš?
- Používáte u anglicismů i jejich původní výslovnost?

5.4 Faktory ovlivňující průběh výzkumu

Jsme si vědomi určitých úskalí, které dané metody zkoumání mluveného projevu přináší. Jisté faktory ovlivňovaly odpovědi respondentů a jimi používané anglicismy, zejména se jednalo o aktuální situaci, ve které výzkum probíhal – psychický a fyzický stav žáků; prostředí, ve kterém rozhovor či pozorování probíhalo; osobní charakteristika žáků: inteligence, sociální skupina a sociální postavení. Považujeme za velice důležitý faktor to, v jaké zájmové oblasti se zkoumaní žáci pohybují, neboť i toto ovlivňuje skutečnost, jaké anglicismy používají. Záleží však také na tom, do jaké míry je daná zájmová oblast spjata s anglofonním prostředím, neboť se domníváme, že například v zájmové oblasti hraní počítačových her uživatelé jazyka anglicismy používají hojněji, oproti zájmové oblasti skauting, ve které je používána primárně česká terminologie. Dále také znalost anglického jazyka považujeme za faktor, který ovlivňuje tento výzkum, neboť předpokládáme, že žáci, kteří nedisponují přílišnou znalostí angličtiny, se nebudou uchýlovat k používání vysokého počtu anglicismů, protože neznají jejich význam či pro ně není anglický jazyk přirozeným jazykem. Naopak věk žáků nepůsobil v našem případě jako příliš ovlivňující faktor, neboť si tato práce klade za cíl zkoumat žáky středních škol, a tak jsou si respondenti věkově blízcí, v rozmezí 2–3 let. Nepovažujeme věk jako důležitý faktor také na základě toho, že nelze v odpovědích respondentů nalézt významné odchylky, které by byly podmíněny jejich věkovým rozdílem. Stejně tak pro naše potřeby nefiguruje pohlaví či gender žáků jako zásadní.

Zároveň se v rámci způsobu zkoumání nezúčastněného pozorování dostavuje tzv. paradox pozorovatele, neboť se snažíme zjistit to, jak žáci komunikují, když nejsou systematicky pozorováni, ale právě tato data je možno získat pouze systematickým pozorováním. Pokud si je mluvčí vědom skutečnosti, že je zkoumán či pozorován, může používat jazyk jinak, než by ho používal v běžném životě.⁸² Abychom tento paradox pozorovatele minimalizovali, pokoušeli jsme se s respondenty strávit během výzkumu více času, abychom dospěli do fáze, kdy opouští od ostychu a vědomí toho, že jsou zkoumáni a jazyk používají přirozeně. Mimo jiné jsme se paradox pozorovatele pokoušeli snížit přirozeným prostředím, které zmiňujeme výše.

⁸² CHROMÝ, Jan. *Základy sociolingvistiky*. Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2014. s. 36. ISBN 978-80-246-2644-4.

5.5 Charakteristika respondentů

Zkoumání žáci navštěvují střední školy, gymnázia, odborná učiliště.⁸³ Jedná se tedy o žáky v rozmezí šestnácti až osmnácti let. Žádný ze zkoumaných žáků nepochází z bilingvního prostředí, tedy česko-anglického prostředí, a tak se jedná pouze o mladistvé, kteří se anglickému jazyku učí ve škole a setkávají se s ním i více či méně ve svém volném čase. Zároveň žádný ze zkoumaných žáků nenavštěvuje střední školu, která by se zaměřovala na výuku anglického jazyka více než běžné střední školy. Výzkumu se zúčastnili dívky i chlapci.⁸⁴

Výběr žáků byl náhodný, nebyli pro výzkum specificky vybráni na základě určitých kvalit či vlastností. Byli vybráni pouze na základě dostupnosti, např. členové skautského oddílu v okolí, sousedé apod. Důvod náhodného výběru byla snaha o poskytnutí více různých anglicismů, které různí žáci používají a zároveň i poskytnutí více různých postojů a zkušeností s jejich používáním. Pokud bychom vybrali pouze konkrétní střední školu a konkrétní skupinu žáků se stejnými zájmy, výsledky výzkumu by pravděpodobně platily pouze pro danou skupinu a méně dalších, nebylo by tedy o výsledcích možné hovořit obecněji. Pokud naopak vybereme různé žáky s různými zájmy a zkušenostmi, dostaneme širší přehled o tom, jaké různé anglicismy různí žáci středních škol používají.

5.6 Limity výzkumu

Anglicismy získané nezúčastněným pozorováním jsou charakteristické pro danou situaci, téma a kolektiv. To, v jaké situaci pozorování probíhalo a o jakém tématu mluvčí hovořili, obecně ovlivňuje výběr používaných výrazů, stejně tak i anglicismů, ale ovlivňují ho i jiné faktory, jež jsou zmíněny výše (viz kapitola 5.4.).

Je nutno podotknout, že anglicismy byly sbírány během mluvených rozhovorů, a tak nám byla poskytnuta pouze výslovnost daných přejímek, nikoli jejich psaná podoba. Seznam anglicismů tedy obsahuje anglické přejímky v jejich psané podobě v angličtině, případně s českými afixy, avšak si nemůžeme být jisti, zda se jedná i o podobu, ve které by výraz napsali daní mladiství, neboť často dochází v psané formě k jejich modifikaci, např. *fake/fejk*.

⁸³ Gymnázium – 6 žáků, střední škola s odborným zaměřením – 7 žáků, odborné učiliště – 2 žáci

⁸⁴ Dívky – 7, chlapců – 8

5.7 Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Během vypracování této práce byly použity nástroje umělé inteligence pro rešerši zdrojů na dané téma, z důvodu snahy nalézt další zdroje, ze kterých by tato práce mohla vycházet. Umělá inteligence byla však při zpracování práce využívána pouze takovým způsobem, který zachovává originalitu a integritu tvorby.

6. Analýza anglicismů získaných při nezúčastněném pozorování

Během výzkumu bylo získáno celkem 79 anglicismů. Získané anglicismy byly rozděleny do několika skupin dle slovního druhu a na zkratky, dále byly rozděleny podle jejich příznakovosti. Dané anglicismy jsou stručně popsány obecně a poté je několik vybraných anglicismů podrobněji analyzováno na základě informací z kapitol v teoretické části práce.

6.1 Substantiva

Jak je zmíněno v kapitole o morfologické adaptaci anglických přejímek; nejčastěji jsou adaptována substantiva (viz kapitola 2.2.), což dosvědčuje i vzorek sesbíraných anglicismů, neboť substantiva patří mezi nejpočetnější skupinu z posbíraných jednotek.

6.1.1 Získaná anglická substantiva

Baller /'bɔ:lɚ/ [bóler] – hráč míčové hry, který je zpravidla talentovaný, používáno také pro označení osoby, kterou mluvčí považuje za nositele odvahy (*On je prostě baller.*)

Boost /'bu:st/ – posílení, posila (*Ted' si vezmu boost.* Funkce ve hře, která dodá postavě sílu.)

Bot /'bɒt/ [boti] – robot, autonomní internetový systém (*Tak ať nám sem radši daj boty a my budeme hrát s nima.* Situace, kdy nebyli protihráči online.)

Budget /'bʌdʒ.ɪt/ – rozpočet (*Chtěj, abysme jedli zdravě, ale pak daj jídelnám tak nízkkej budget, že je to ještě horší. / Nevim, jestli na to máme budget.*)

Bullshit /'bʊl.ʃɪt/ – hovadina, volovina, blbina (*SkautIS⁸⁵ je bullshit, špatně funguje.*)

Cap /'cæp/ – lež, hloupost (*Tak to je totální cap.*)

Domination /dɒmɪ'neɪʃn/ – dominance (*Chtěl jsem ukázat svoji domination.*)

Event /ɪ'vent/ – událost, akce (*Můžeme uspořádat event.*)

Fight /'faɪt/ – souboj, boj (*Můžeš z toho pak udělat úplnej fight mezi těma dětma.*)

Finish /'fɪnɪʃ/ – závěr, cíl (*To je hrozně hezkej finish.* (ve hře))

Gym /'dʒɪm/ – posilovna (*Včera jsem si zničil záda v gymu.*)

⁸⁵ Informační systém Junáka

Character /'kær.ək.təʃ/ [kerektr] – postava (*V jedné hře dělá jeden character tenhle zvuk.*)

Kickoff /'kɪkɒf/ – výkop ve fotbale (*To je krásnej kickoff.*)

Outsiders /,aʊt'saɪ.dəz/ – osoby, které nezapadají do určité skupiny, vyvrženci (*Co ale uděláme s těma outsiders?*)

Peak /'pi:k/ – vrchol (*Šimonův maturák byl peak.*)

Point /'pɔɪnt/ – smysl věci, význam (*To není ten point, co myslím.*)

Prime /'praɪm/ – období, ve kterém je člověk nejúspěšněji, nejlepší období (*Už se vracím do svého prime v Rocket League.*⁸⁶)

Shit /'ʃɪt/ – hovadina (*No tyhle dělali hodně divokej shit.*)

Side-quest /'saɪd 'kwɛst/ [sajdkvesti] – vedlejší úkol (*Takže nějaký věci můžeme udělat jako side-questy, za který budou dostávat výhody.*)

Skipnutí – skip /'skɪp/ – přeskočit, vynechat, skipnutí [skipnutí] – vynechání něčeho (*V těch hrách by mohli třeba vyhrát skipnutí hlídky nebo psaní kroniky.*)

Smash /'smæʃ/ – v přesném významu rozbít/roztrástit, v této situaci ve významu: být atraktivní, sexuálně přitažlivý (*Kámo, nebudu kecat. Ta Dora je v tom filmu docela smash.*)

Spice up /spais 'ʌp/ – okořenění, ozvláštnění (*Tahle hra by byla spice up.*)

Story /'stɔːri/ [storís] – příběh (*Řeknu stories z hlídky...*); story/příběh – funkce na sociální síti Instagram, kam se mohou přidávat fotografie či videa, aby je mohli vidět ostatní sledující (*Storýčka můžeš dát pro blízké přátelé, nebo veřejně, víš? Anebo, že to nemusí vidět někdo, kdo nechceš.*)

6.1.2 Fonologická adaptace substantiv

Výslovnost většiny získaných substantiv je založena na původní výslovnosti, k její modifikaci pravděpodobně nedochází příliš často z důvodu dobré znalosti anglického jazyka mluvčích. Avšak v některých případech nedochází k výslovnosti dle britského úzu, ve kterém hláska /r/ v konečné pozici při vyslovení výrazu spíše zaniká. O těchto anglicismech však můžeme hovořit jako o příkladech fonologické aproximace: *baller*

⁸⁶ Počítačová hra

/'bɔ:ləʳ/ [bóler], *character* /'kær.ək.təʳ/ [kerektr]. Dále také do toho typu adaptace řadíme výraz *bot* /'bɒt/ [bot]. Kromě fonologické aproximace v rámci získaných substantiv nalezneme grafickou výslovnost, *story* /'stɔ:ri/ [stori]. Zároveň u sesbíraných anglicismů nedochází u některých mluvčích k přesné anglické výslovnosti zmíněného /r/, klasifikovaného v angličtině podle místa artikulace jako aproximanty, nýbrž dochází k české výslovnosti /r/, tedy jako vibranty.

6.1.3 Morfologická adaptace substantiv

Anglickému substantivu bývá nejčastěji přiřazen ten rod, kterého je český ekvivalent, např. *domination* – femininum jako *dominance*, *finish* – maskulinum jako *závěr*, *cíl*. Sesbíraná přejatá substantiva byla mluvčími používána nejčastěji v nominativu a akuzativu, a tak nebylo nutno daná slova přizpůsobovat češtině, tedy skloňovat dle pádů a potažmo přidávat pádové koncovky. Pokud se dostávají mluvčí do situace, ve které je nutné daný výraz sklonit, syntakticky začlenit do české věty, je nutné přidělení pádových koncovek, s čímž se pojí i přičlenění výpůjček k deklinačnímu vzoru, které se odvozuje od zakončení anglicismu v základním tvaru, např. *baller* jako „pán“, *gym/budget/fight* jako „hrad“ (viz kapitola 2.2.).

V rámci substantiv se setkáváme i s jejich plurálovými tvary. Ze získaných výrazů v plurálovém tvaru lze vypožorovat, že zkoumaní mluvčí používají anglický výraz v jednotném čísle a dále k němu přidávají českou koncovku pro množné číslo. Takovým výrazem je anglicismus *side-quest*, který byl použit ve formě jednotného čísla a byl k němu přidán český sufix pro plurálové číslo -y, tedy *side-questy* (*Takže nějaký věci můžeme udělat jako side-questy, za který budou dostávat výhody.*). Stejně tomu tak je u anglického slova *bot*, se kterým mluvčí zachází stejně jako s českým ekvivalentem *robot*, a tak je pouze ke tvaru jednotného čísla přidána plurálová koncovka (*Tak at' nám sem radši daj boty a my budeme hrát s nima.*). Jinak však byla použita plurálová podoba výrazu *outsider*, kdy mluvčí použil anglickou plurálovou koncovku -s, tedy *outsiders*. (*Co ale uděláme s těma outsiders?*). Sesbírané anglické plurálové výrazy potvrzují informace z teoretické části, tedy že se mluvčí ojediněle uchylují k používání původní anglické koncovky pro plurálové číslo společně i s českou koncovkou pro plurálové číslo. Sesbírané plurálové výrazy byly používány buď pouze s anglickým sufixem pro množné číslo, či pouze s českým sufixem (viz kapitola 2.5.).

6.1.4 Slovtvorná adaptace substantiv

U získaných anglických substantiv nedochází často ke slovtvorné adaptaci. Avšak zajímavým produktem slovtvorné adaptace je anglicismus *skipnutí*. I přes to, že je v angličtině častěji používáno slovo *skip* jako sloveso, může být použito i jako substantivum. Mluvčí toto však nereflktuje a přidává anglickému substantivu i tak český sufix typický pro substantiva. Anglicismus *skipnutí* pravděpodobně pochází také od často používaného anglicismu přejatého slovtvorným procesem *skipnout* (přeskočit), přičemž již existujícímu slovesu *skip* byl přidán český kmenotvorný sufix *-nou(t)*. Tímto formantem se vyznačují dokonavá slovesa s významem velmi krátkého trvání děje.⁸⁷ Samotné *skipnutí* je poté produktem tohoto děje.

Jako poměrně zajímavý se jeví anglicismus *story* (příběh), který se používá ve vlastním významu, ale také se používá pro označení funkce na sociální síti Instagram; v rámci této funkce uživatelé mohou s ostatními uživateli sdílet fotografie či videa, která jsou dostupná pouze po dobu dvaceti čtyř hodin, na svém profilu. Dochází tedy k používání daného anglicismu v obou těchto významech, zároveň se jejich způsob používání do jisté míry liší. Pokud se zaměříme na používání anglicismu *story* v původním významu, je používán namísto českého ekvivalentu *příběh*, v množném čísle se používá anglický plurálový tvar *stories* (*(Řeknu) stories z hlídky...*). Oproti tomu, když se v kolektivu mladistvých hovoří o funkci na sociální síti, používá se také *story*, ale velice často i počestělé *storyčko*, u kterého došlo k formální modifikaci, pravděpodobně z toho důvodu, že se tento výraz používá velice často. Ale zároveň sufix *-čko* dodává slovu rys deminutivnosti, jako je tomu u jiných nesklonných substantiv cizího původu zakončených na vokál.⁸⁸ (*Storyčka můžeš dát pro blízké přátele, nebo veřejně, víš? Anebo, že to nemusí vidět někdo, kdo nechceš.*).

6.2 Adjektiva

Oproti substantivům jsme získali adjektiv méně, je to pravděpodobně dáno i skutečností, že jsou obecně adjektiva z angličtiny přejímána v menší míře (viz kapitola 2.2.). V této podkapitole se zabýváme adjektivy, která byla použita v promluvách pouze jako samotné anglicismy. Ta adjektiva, jež jsou součástí slovních spojení, jsou obsažena v následující podkapitole (viz 6.5.).

⁸⁷ ŠIMANDL, Josef ed. Slovník afixů užívaných v češtině [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v.v.i.

⁸⁸ Tamtéž.

6.2.1 Získaná anglická adjektiva

Agro /ə'grəʊ / [agro] – aggressive /ə'gres.ɪv/ – agresivní (*Bedřich je pěkně agro.*)

Brain rotted – brain /'breɪn/ – mozek, rotted /'rɒtɪd/ – shnilý, derivováno od výrazu *brain rot* (viz kapitola 6.5.) – být (negativně, příliš) ovlivněn *brain rot* obsahem na sociálních sítích (*Můj bratr je hodně brain rotted.*)

Clueless /'kluː.ləs / – bezradný, nevědoucí (*Jsem mimo, takzvaně clueless.*)

Default /dɪ'fɔlt / – základní, výchozí, standardní (*Ty máš na všech fotkách vyložené default výraz, všude se tváříš stejně.*)

Enhanced /ɪn'hɑːnst / – zlepšený, lepší, vylepšený (*Ty děti by měly pak víc enhanced zážitek.*)

Expensive /ɪk'spensɪv/ – drahý (*Skleněnky budou expensive.*)

Fakeový – fake /'feɪk/ – falešný (*Musíme mít nějakou fakeovou zbraň, ať je to fakt jak divokej západ.*)

Funny /'fʌn.i/ – vtipné (*Funny je lepší slovo než vtipné, vtipné je příliš vtipné slovo.*)

Lucky /'lʌk.i/ – šťastný (*Tak to bylo lucky. Protihráči minuli bránu při pokusu o gól.*)

Matching /'mætʃ.ɪŋ / – ladící, hodící se k sobě (*Matching hrníčky.*)

Real /'riəl/ – opravdové, skutečné (*Tak tahle situace je strašně real.*)

Snowballovací – snowball /'snəʊ.bɔːl/ [snouřbólovací] – efekt sněhové koule, nabalovací efekt (*Aby to pak nevytvořilo ale snowballovací efekt... to, že můžou vyhrát ty výhody.*)

6.2.2 Fonologická adaptace adjektiv

U sesbíraných anglicismů příliš nenalezneme zástupce adaptačních principů, jež Štěpánová (2018) považuje za centrální. Avšak anglicismus *agro*, který je zkráceninou výrazu *agressive*, lze přiřadit k fonologické aproximaci, přičemž mluvčí mohl být ovlivněn k použití tohoto principu adaptace českým výrazem cizího původu *agresivní*, neboť u výrazu *agro* došlo k záměně počátečního neznělého schwa /ə/ na /a/. Pravděpodobně také proto, že je pro češtinu schwa neexistující hláskou. Zároveň došlo k výslovnosti koncové hlásky jako /o/ namísto /əʊ/, tedy v nesouladu s anglickou výslovností. V části právě o fonologické adaptaci se zmiňujeme o skutečnosti, že mezi fonologickou aproximací a grafickou výslovností existuje poměrně tenká hranice, a je tedy velice obtížné u některých výrazů určit, o jaký princip adaptace se přesně jedná.

Stejně tomu tak je i u tohoto výrazu, neboť o něm lze také uvažovat jako o příkladu grafické výslovnosti (viz kapitola 2.4.). Případem fonologické aproximace anglicismů je i výraz *snowballovací* /'snəʊ.bɔ:l/ [snoʊbólovací], zde je možné, že došlo k záměně cizích hlásek hláskami českými z toho důvodu, že mluvčí přidal výrazu i český sufix, a tak chtěl celé slovo již přizpůsobit přijímacímu jazyku.

6.2.3 Morfologická adaptace adjektiv

Mimo slovotvorně adaptovaná adjektiva typu *fakeový* si můžeme povšimnout i nesklonně používaných adaptovaných výpůjček: *enhanced zážitek*, *matching hrníčky*. Frekventovaná jsou také adjektiva se sufixem *-y*, která vytváří specifická kolokační spojení (viz kapitola 2.2.). V našem případě se jedná o výrazy: *lucky*, *funny*.

6.2.4 Slovotvorná adaptace adjektiv

Sesbíraná adjektiva jsou používána zejména ve své původní formě, tedy nesklonně, nedochází u nich příliš často k přidávání českých afixů, zároveň to však není pravidlem, např. *fakeový*, *snow-ballovací*. I přes to, že výraz *fake* funguje již v angličtině jako adjektivum, a tak není ze sémantického hlediska nutné přidávat sufix, který by adjektivní charakter anglického výrazu potvrzoval, i tak v případě zkoumaného mluvčího byla adjektivu přidána koncovka *-ový*. Jak se zmiňujeme v kapitole o slovotvorné adaptaci; anglicismu byla přidána koncovka z toho důvodu, že formální nevyhraněnosti anglických adjektiv (*fake*) je z hlediska české gramatiky nesystémová, pro uživatele svou nezřetelností tedy nevýhodná, a proto má mnoho adjektiv tohoto typu slovotvorně adaptované podoby (*fakeový*), které jsou pro české mluvčí přirozenější (viz kapitola 2.3.).

Podobně je tomu tak u výrazu *snowballovací*, v angličtině existuje *snowball effect*, přičemž *snowball* funguje jako adjektivum a ani zde by nebylo nutné přidání sufixu. Nejspíše zde došlo k modifikaci výrazu z toho důvodu, že působí pro mluvčího použití výrazu bez sufixu nepřírozně, neboť v druhé části spojení byl použit český výraz *efekt* namísto anglického *effect*. Zároveň je možné, že došlo i k ovlivnění českým slovem *naballovací*, neboť s významem efektu sněhové koule souvisí a mluvčí jím mohl být ovlivněn, když nad významem výrazu uvažoval.

6.3 Slovesa

6.3.1 Získaná anglická slovesa

Blackoutnout – blackout /'blæk.aʊt/ [blekaʊtnul] – upadnout do bezvědomí (A: Proč si nebyl dva tejdny ve škole? B: *Já jsem doslova blackoutnul a měl otřes mozku.*)

Boostnout – boost /'bu:st/ [bústnɔʊt] – posílit (*To bys mě musel boostnout, abych tam došáhnul.*)

Bumpnout – bump /'bʌmp/ [bampne] – uhodit (*Vždycky tě to bumpne, když se toho dotkneš.*)

Dropnout – drop /'drɒp/ [dropnul] – upustit (*Ted' bych dropnul mic a odešel.*)

Go /'gəʊ/ – jít, jednat se (*Já vůbec nevím, vo koho go.*)

Cheatovat – cheat /'tʃi:t/ [čítovat] – podvádět (*Myslíš, že chtěli cheatovat, a proto jim to teď nefunguje?*)

Leavnout – leave /'li:v/ [lívlo] – odejít, opustit (*Konečně mě to už leavelo.*)

Ne/kicknout – kick /'kɪk/ [nekɪkne] – kopnout, vykopnout (např. ze hry) (*To je divný, že je to nekickne pryč.*)

Rageovat /'reɪdʒ/ [rejžovat] – rage – zuřit, hněvat se (*Ta hra tě prostě nutí rageovat.*)

Skipnout – skip /'skɪp/ [skipnɔʊt] – přeskocit, vynechat (*Budou mít pak výhody, za který můžou třeba skipnout frontu nebo hlídky.*)

6.3.2 Fonologická adaptace sloves

Stejně tak, jako je tomu u některých získaných anglických substantiv, i u některých anglických sloves dochází k překrývání jejich grafické formy a výslovnosti, můžeme zde tedy také hovořit o typu fonologické adaptace – o grafické výslovnosti (*skipnout, dropnout*), zároveň však také o fonologické aproximaci. Neboť jak se již zmiňujeme právě v kapitole o fonologické adaptaci substantiv výše, je velice tenká hranice mezi grafickou výslovností a fonologickou aproximací. Právě fonologickou aproximací je možné zaznamenat u všech sesbíraných výrazů kromě výrazu *go*, který byl adaptován způsobem původní výslovnosti, je pravděpodobné, že byl tento fonologický proces fonologické aproximace podmíněn tím, že verba byla doplněna i o české kmenotvorné sufixy (viz dále), a tak pro mluvčí bylo snazší i dané výrazy celkově přizpůsobit češtině.

6.3.3 Slovtvorná adaptace sloves

Většině slovesům, která byla sesbírána během výzkumu, byly mluvčími přidány kmenotvorné sufixy *-nou(t)* či *-ova(t)* v rámci procesu slovtvorné adaptace, např. *bumpnout*, *ragovat*. Bez daných sufixů by nebylo možné slovesa ohýbat tak, jak mluvčí potřebují, mohlo by dokonce dojít i k záměně slovesa a substantiva, protože mnoho anglických výrazů může zastávat funkci substantiva i slovesa beze změny formy, např. *blackout* ve významu upadnout do bezvědomí, či ve významu výpadek elektrického proudu. Zároveň dochází i v rámci slovtvorné adaptace k přidávání českých předpon nebo negativních prefixů (*To je divný, že je to nekickne.*). Pokud mluvčí potřebují sloveso v jiné podobě než v infinitivu pro vytvoření gramaticky správné výpovědi, přidávají jim české osobní koncovky (*Vždycky tě to bumpne. Ted' bych dropnul mic a odešel.*). Zvláštním se jeví sloveso *go*, které nepodlehlo slovtvorné adaptaci a je použito ve formě infinitivu (*Vo koho go.*), namísto českého: o koho jde. Pravděpodobně z důvodu nižší frekvence používání, slovesa nepodléhají příliš často jiným změnám (viz kapitola 2.3.).

6.4 Ostatní slovní druhy

Anglicismy, které bychom v češtině zařadili k neohebným slovním druhům, nebývají v porovnání s ohebnými slovními druhy přejímány z angličtiny příliš často (viz kapitola 2.2.). Jedná se zejména o krátká slova, která jsou frekventovaně používána, např. *sorry*, *by the way*.

6.4.1 Ostatní získané anglické slovní druhy

By /baɪ/ – podle, dle (A: Děti to ale nemaj rádi. B: *By děti myslíš Jitky děti.*) Anglické spojení *by this you mean* (tímhle myslíš/máš na mysli)

By the way /baɪ ðə 'weɪ/ – mimochodem, často také zkratka BTW (*By the way, není to u jezera, ale na faře.*)

Free /'fri:/ – zdarma (*Tak to je skoro za free.*) *Skoro za free* – téměř zdarma

Random /'ræn.dəm/ [random] – bez řádu, náhodně (*Nemám v tom systém, dělám to spíš tak na random.*) Ale také často používáno ve smyslu nečekané: *To jsem nečekala, to bylo hodně random.*

Sorry /'sɒr.i/ [sori] – promiň (*Sorry, to sem nechtěl.*)

6.4.2 Fonologická adaptace ostatních slovních druhů

U získaných dalších slovních druhů nalezneme příklad centrálního adaptačního procesu v rámci fonologické adaptace anglicismů, a to sice fonologickou aproximaci u anglicismu *sorry*, neboť došlo k nahrazení anglického /ɒ/ českým /o/. Za výslovnostní adaptační princip tohoto výrazu můžeme také považovat grafickou výslovnost, neboť se psaná a mluvená podoba tohoto výrazu téměř překrývají. Fonologickou aproximaci nalezneme také u anglicismu *random*, u kterého došlo k nahrazení cizích hlásek těmi českými, a výslovnost tak byla zjednodušena pro české mluvčí /'ræn.dəm/ [random]. Pravděpodobně z toho důvodu, že se jedná o poměrně často používaný výraz. Jak se zmiňujeme již výše, výslovnost českého a anglické /r/ se poměrně liší, v těchto dvou případech, ve kterých byly výrazy adaptovány jiným způsobem než podle původní výslovnosti, došlo i k použití české výslovnosti hlásky /r/, nikoli k anglické výslovnosti.

6.4.3 Slovtvorná adaptace ostatních slovních druhů

Zajímavým příkladem slovtvorné adaptace anglicismů je anglicismus *free*, který byl použit ve větě: *Tak to je skoro za free*, neboť *free* v překladu znamená zdarma, zadarmo. Mluvčí tedy použil českou předložku *za*, která je součástí výrazu zadarmo, s anglickým výrazem. Možným důvodem použití předložky je to, že anglický výraz *free* může být použit ve významu jako adjektivum *volný*, a tak se mluvčí mohl pokusit od toho významu diferencovat a poukázat na to, že anglicismus zaměňuje za domácí výraz *zadarmo*, nikoli za *volný*.

6.5 Slovní spojení

Mezi používané anglicismy nepatří pouze jednotlivé výrazy, ale zároveň i slovní spojení, fráze či dokonce celé věty. Velice časté je spojení substantiva a shodného přívlastku, např. *daily basis*, *rage mode*, *rest day*, rovněž jsou používána i spojení slovesa a předmětu, např. *spitting facts*, *drop the mic*.

6.5.1 Získaná anglická slovní spojení

Brain rot /'breɪn rɒt/ – doslovně hnití mozku, používáno při referování na málo kvalitní či nekvalitní, nehodnotný obsah na sociálních sítích a na internetu; dále také jako negativní následky konzumace tohoto typu obsahu⁸⁹ (*Je pravda, že jsem byl dost v šoku, když jsem zjistil, že jedeš ten stejnej brain rot slovník, co jedeme spolu, i doma s mámou.*)

⁸⁹ OXFORD UNIVERSITY PRESS. 'Brain rot' named Oxford Word of the Year 2024. [Online]. 2024. ISSN Oxford University Press.

Daily basis /'deɪli beɪsɪs/ – do something on a daily basis, denní báze, denně (*Nevnímám, že to používám, protože to používám na daily basis.*). Došlo však k přeložení předložky *on*, pravděpodobně z toho důvodu, že v češtině se také používá předložka *na* u dělat něco na denní bázi, přičemž tato česká fráze pravděpodobně pochází z doslovného překladu anglické fráze, a tak se jedná o kalk.

Dropout mic /drɒp ðə 'maɪk/ – drop – upustit, mic – microphone – mikrofon, drop the mic/mic drop – gesto pro naznačení ukončení proslovu (*Ted' bych dropnul mic a odešel.*)

Easy goal /i:zi 'gəʊl/ [gól] – jednoduchý gól, gól bez dřiny (*Tak to je easy goal.*). Během zkoumání bylo slovní spojení zachyceno při hraní počítačové hry s fotbalem, a tak je zde přesný překlad právě jednoduchý gól. V obecnějším významu se však může jednat i o činnost, která nezahrnuje příliš dřiny.

First person /fɜ:st 'pɜ:sən/ [ferst persnu] – hra, která se odehrává očima hráče, je hlavní postavou a vidí okolí z pohledu postavy (*Víš, co by bylo OP? Rocket League ve first personu.*)

Giga chad /gɪgə 'tʃæd/ [giga čet] – velký, extrémně silný muž, považován za symbol mužnosti (*Ten kluk je prostě giga chad.*)

Hell yeah /'hel jəʊ/ – sakra jo (Přítakání, souhlas: A: *No anebo uděláme téma Karlík a továrna na čokoládu.* B: *Hell yeah!*)

Chill guy /tʃɪl 'gɑɪ/ – pohodový kluk/týpek (*Musíš to zahrát jako Chill guy.*)

I love you literally /aɪ 'lʌv ju: 'lɪtərəli/ – miluji tě, skutečně; použito ironicky (Během hraní počítačové hry, kdy spoluhráč dal gól: A: *I love you literally.*)

I'm sorry /aɪm 'sɔ:ri/ [sori] – je mi to líto, omlouvám se (*I'm sorry, ale už je úplně zbytečný ted' chodit do školy (před maturitou).*)

Mystery box /mɪstəri 'bɒks/ [misteri boks] – mystery – záhadný, box – krabice, krabice s neznámým obsahem (*Chceš čaj z krabičky, nebo z mystery boxu?*)

No stress /nəʊ 'stres/ [stres] – žádný stres (*Hlavně no stress, no stress, do přírody.*)

No witnesses /nəʊ 'wɪtnəsɪz/ [vitnisis] – žádní svědci (*To nikdo ted' neviděl. No witnesses.*)

Oh my God /əʊ maɪ 'gɒd/ – ó můj bože, používáno ve stejných situacích jako v češtině, často zkracováno na OMG. Používáno pro hodnocení kladné, ale i záporné.

Proved me wrong /pru:vɪd mi 'rɔ:ŋ/ – dokázalo se, že se mýlím (*Myslel jsem si, že to nejde, ale proved me wrong.*)

Rage mode /'reɪdʒ məʊd/ – stav naštvání, zuření (*Začíná mi najíždět rage mode.*)

Rest day /rest 'deɪ/ – odpočinkový den, den bez fyzické aktivity, pouze odpočinek (*Potřebuju si dát rest day.*)

Shame on you /'ʃeɪm ɒn ju:/ – hanba na tebe, styd' se (*A jestli nosíš kroj a Crocs, tak shame on you!*)

Spitting facts /spɪtɪŋ 'fæktz/ – spitting – plivat – říkat fakta/pravdivé informace; přitakání (*A: Nemůžeme udělat x, protože y. B: Spitting facts.*)

Too easy /tu: 'i:zi/ – příliš lehké, jednoduché (*Too easy. Příliš jednoduché pro mě.*)

Under control /'ʌndə kən 'trəʊl / [andr kontrol] – pod kontrolou, mít něco pod kontrolou (*Mám to under control.*)

Yes, Sir /jes 'sɜ:ʔ/ [sér] – ano, pane; přitakání, souhlas (*A: Uděláme to takhle? B: Yes, Sir.*)

6.5.2 Morfologická adaptace slovních spojení

Vlivem angličtiny dochází k různým deflektizačním jevům, nejčastěji dochází k výskytu neohebných substantiv, tomu odpovídá *brain rot* (*Je pravda, že jsem byl dost v šoku, když jsem zjistil, že jedeš ten stejnej brain rot slovník, co jedeme spolu, i doma s mámou.*) (viz kapitola 1.2.).

6.5.3 Fonologická adaptace slovních spojení

Vzhledem k tomu, že se jedná o dvou, či víceslovná spojení, jejich výslovnost bývá nejčastěji totožná s původní výslovností: Je tomu tak pravděpodobně z toho důvodu, že se jedná o spojení, která jsou ustálená a jejich rozpojení či část řečená v češtině a část v angličtině, by mohla ztížit pochopení jejich významu či mu dokonce zamezit. Stejně tak jako u předešlých slovních druhů, mohlo i zde docházet ke grafické výslovnosti. Jedná se o případy, ve kterých jsou anglická slova vyslovována podobně, jako jsou napsána, což však není pro angličtinu příliš časté, např. *god*, *sorry*, *box* apod. U těchto výrazů také mohlo dojít k fonologické aproximaci – /v/ [o]. Některá ze získaných slov se v modifikované podobě používají i v češtině, nejedná se tedy o slova domácího původu, ale již dříve přejatá slova, která zdomácněla. U takových výrazů poté mají mluvčí tendenci tato slova vyslovovat česky, i přes to, že jsou součástí anglického slovního

spojení, tedy [kontrol] místo /kən'trəʊl/ nebo [gól] místo /gəʊl/. Můžeme to rovněž považovat za fonologickou aproximaci, tedy nahrazení cizích hlásek hláskami českými. Právě k fonologické aproximaci došlo u spojení *first person* /fɜːst 'pɜːsən/ [ferst persnu], *under* /'ʌndə/ [andr] či u *giga chad* /gɪgə 'tʃæd/ [giga čet], přičemž *giga* můžeme zařadit také ke grafické výslovnosti. I u slovních spojení se setkáváme s českou vibrantou /r/ a to u výrazu *sorry*, *stress* nebo *Sir*, namísto anglické aproximanty.

I přes to, že se čeští mluvčí snaží u anglických výrazů, které obsahují hlásku /w/, tuto hlásku vyslovovat dle původní výslovnosti – bilabiálně, jeden ze zkoumaných mluvčích tuto hlásku nahradil pro češtinu běžným labiodentálním /v/. Pravděpodobně z toho důvodu, že v češtině právě bilabiální /w/ přirozeně neexistuje, pouze ve slovech cizího původu, ve kterých však bývá používáno zmíněné labiodentální /v/, např. *Wisconsin* [viskonzin]. Tato tendence se objevila u anglického slova *witnesses* (svědci), kde došlo k použití [vitnisis] namísto /'wɪtnəsɪz/. Jedná se však také o případ fonologické aproximace (viz kapitola 1.2., kapitola 2.4.).

6.6 Zkratky

Mladí dospívající se velice často uchylují k používání zkratk, a to také v anglickém jazyce. Zejména je používají z důvodu jazykové ekonomie, ale často mohou fungovat jako kód daných mluvčích, kterému starší či nezavěšené lidé nerozumí. Některé ze zmíněných zkratk pochází ze zájmové oblasti hraní počítačových her nebo jsou obecně používány v oblasti internetu, např. *AFK*, *OP*. I přes to, že se zmiňujeme o tom, že jsou zkratky mládeží využívány často, během výzkumu jsme nezískali mnoho různých zkratk, neboť často docházelo k opakovanému použití jen několika určitých z nich.

6.6.1 Získané anglické zkratky

OG /,əʊ 'dʒiː/ – original gangster – zakladatel něčeho; člověk, který je významný pro určitou oblast; originál, na jehož základě vznikly další věci (*Jak to můžou znát takhle malý děti, to jsou OG vtípy.*)

AFK /,eɪ ef 'keɪ / [á ef ká] – away from keyboard – nepřítomný u klávesnice, není online (*Myslíš, že půjdou furt AFK?*), zajímavé spojení se slovesem jít – jít AFK

GG /,dʒiː 'dʒiː/ – good game – zdařilá hra (Používá se velice často samostatně pro ohodnocení odehrané hry: A: GG.)

OP /,əʊ 'pi:/ [ó pé] – overpowered – příliš silný (*Víš, co by bylo OP? Rocket league ve first personu.*)

WTF /,dʌb.əl.ju:ti:'ef/ [v t f] – what the fuck – co to kurva (Používá se velice často samostatně jako reakce: A: *WTF?!*)

IRL /,aɪ.ɑ:r'el/ [i r l] – in real life – ve skutečném životě, v reálném světě, ve skutečnosti (A: Tak uděláme téma velká voda. B: *No doufejme, že nepřijde velká voda IRL jako minule.*)

STFU /,es ti: ef 'ju:/ [s t f u] – shut the fuck up – drž, kurva, hubu (Používáno jako samostatná reakce: A: *STFU!*)

6.6.2 Fonologická adaptace zkratek

Zvláštností, která se s používáním zkratek pojí, je právě to, že pozorovaní mluvčí nepoužívají jednotnou výslovnost zkratek, tedy pouze původní výslovnost (OG /əʊ 'dʒi:/), nebo pouze náhradu anglických fonémů českými fonémy (AFK [á ef ká]), ale principy fonologické adaptace střídají. Samozřejmě se typ výslovnosti liší dle mluvčího, ale anglické zkratky, které používají zkoumaní žáci, nejsou vyslovovány pouze anglicky, či pouze česky, zároveň se nezdá, že by byl přítomen ve volbě výslovnosti nějaký systém. Je možné, že mluvčí vybírají, zda danou zkratku vysloví česky, či anglicky, pouze na základě toho, který způsob výslovnosti je pro ně jednodušší z hlediska pohybů hlasového ústrojí nebo přirozenější, tedy např. /əʊ 'dʒi:/ raději než [ó gé]. Zároveň se může jednat o určitý úzus ve výslovnosti zkratek mezi mluvčími, a to na základě toho, jaká výslovnost je obecně mezi českými mluvčími frekventovanější. Pokud by mluvčí použil opačnou výslovnost, než je ta obecně častější, mohlo by dojít k nedorozumění, neboť komunikačnímu partnerovi nemusí být v daný moment známo, že se jedná o zkratku, kterou sice zná, ale byla vyslovena v jiném jazyce, než na který je zvyklý. Dochází tedy k přejímání daného anglicismu společně i s výslovností (OG /əʊ 'dʒi:/), a tedy k zachování původní výslovnost, anebo dochází k záměně cizích fonémů těmi českými (WTF /v t f/, nikoli /dʌb.əl.ju:ti:'ef/), tedy proces v rámci fonologické adaptace nazývaný fonologická aproximace (viz kapitola 2.4.).

Zkratky jsou obecně velice často používány na sociálních sítích nebo v soukromých zprávách, tedy v psané podobě, právě z důvodu časové ekonomie. V mluvené angličtině je však u některých zkratek jednodušší a paradoxně časově ekonomičtější používat jejich plné formy, např. říct *WTF* /dʌb.əl.ju:ti:'ef/ zabere delší časový úsek, než říct *what the*

fuck. Zkoumaní mluvčí *WTF* vyslovují jako [v t f] nikoli jako /dʌb.əl.ju:ti:'ef/, nebo také v plné podobě jako *what the fuck* /wɒt ðə 'fʌk/.

7. Vlastnosti a funkce získaných anglicismů

Některé ze získaných anglicismů mohou také kromě svého vlastního významu nést i určitý stylový význam, stylovou platnost (viz kapitola 4.). Zkoumaní mluvčí stylového významu anglicismů využívají, nehledě na to, že se jedná o cizí slova.

7.1 Stylový příznak: slangismy, professionalismy

Anglicismy, které mladiství používají jsou různého charakteru, pochází z různých vrstev jazyka a z různých zájmových či profesních sfér (viz kapitola 3.2.). Jednou z takových zájmových oblastí, odkud mladiství velice často čerpají anglicismy, je zájmová oblast hraní počítačových her, neboť se velká část mladistvých právě mezi hráče počítačových her řadí. Během hraní počítačových her se hráči setkávají s hojným množstvím anglických slov, neboť dané hry využívají povahy angličtiny jako globálního jazyka. Do této oblasti ze získaných anglicismů patří např. *AFK*, *GG*, *OP*, *rage mode*. Ovlivňuje výběr anglicismů i to, o čem se hovoří, jaké je téma konverzace, některé výrazy spadají do skupiny slangismů či professionalismů, např. během zkoumání hráči počítačových her hráli hru simulující fotbalové utkání, a tak některé získané výrazy z tohoto pozorování odpovídají i dané situaci, mohou spadat do fotbalového slangu: např. *kickoff* – výkop, *goal* – gól. Dále jsou anglicismy čerpány i z jiných sfér, např. anglicismus *budget* (rozpočet) pochází z finančního prostředí, *baller*, *finish*, *gym*, *rest day* spadají do oblasti sportu a fitness.

7.2 Emotivnost

Nedílnou součástí slovní zásoby mladistvých jsou i vulgarismy, které fungují jako expresivní prostředky k vyjádření hodnocení, emocí, pocitů. Vulgarismy jsou výrazy příznakové, nesou tedy kromě svého nociónálního významu i určitou stylovou hodnotu. Mladiství používají vulgarismy v češtině, ale i v angličtině, přičemž důvody užívání anglických výrazů mohou být různé, např. snaha o jistou eufemizaci nebo to, že anglickým vulgarismům rodiče/prarodiče nerozumí, a tak nejsou mladiství pokárání za jejich používání. Pravděpodobně jsou důvody k používání anglických vulgarismů stejné jako pro používání vulgarismů v češtině.

Stejně jako se zmiňujeme u zkratk, i zde jsme nezískali mnoho různých vulgárních výrazů, i přes to, že jsou nedílnou součástí slovní zásoby mládeže, došlo k používání méně různých vulgárních výrazů, ale čteněji. Zároveň je možným důvodem nižšího počtu získaných vulgarismů i samotný výzkum, neboť si mluvčí byli do jisté míry stále vědomi, že jsou sledováni.

Ze získaných anglicismů řadíme mezi vulgarismy výrazy: *bullshit* (hovadina, volovina, blbina, *SkautIS je bullshit, špatně funguje.*), *hell yeah* (sakra jo – přitakání, souhlas: A: No anebo uděláme téma Karlík a továrna na čokoládu. B: *Hell yeah!*), *shit* (hovadina, *No tyhle dělali hodně divokej shit.*) a zkratku *WTF* (what the fuck – co to kurva, používá se velice často samostatně jako reakce: A: *WTF?!*)

7.3 Eufemizace

Na základě výzkumu se zdá, že mluvčí mají obecně tendenci používat anglicismy i namísto slov, která se mohou jevit jako tabu, vulgární, nevhodná. Jak se zmiňujeme výše u podkapitoly o vulgarismech, lze jejich anglickou podobu do jisté míry považovat za eufemizaci projevu. I přes to, že je jejich význam vulgární, pro mluvčí, jejichž mateřským jazykem není angličtina, mohou anglické vulgarismy působit jako méně nevhodné nebo je také používají z toho důvodu, že jim nutně nemusí lidé okolo vždy rozumět. Snaha o eufemizaci se také pravděpodobně objevila u výrazu *outsiders* (vyvrženci); i přes to, že existuje český ekvivalent, je možné, že mluvčí použil daný výraz z toho důvodu, že se mu zdá anglický výraz přijatelnější (méně urážlivý) než český ekvivalent.

7.4 Nadsázka

Mládež často sahá po hodnotících prostředcích, rádi vyjadřují svůj názor, postoj k situaci. Pro vyjádření jejich hodnocení používají prostředky intenzifikace, expresivity, nadsázky (viz kapitola 3.1.). Ze získaných vzorků do této skupiny řadíme: *I love you literally* (Miluji tě, skutečně), které bylo mluvčím vyřčeno při hraní počítačového hry, kdy jeho spoluhráč dal gól a dovedl tím jejich tým k výhře. Tato anglická věta byla použita jako prostředek nadsázky pro vyjádření nadšení. Oproti tomu jsme získali také *Shame on you* (hanba na tebe, styď se), které bylo také použito jako prostředek nadsázky; snaha o vyslovení pocitu znechucení vůči jiným osobám, jehož intenzita ve skutečnosti není tak silná, jak mluvčí naznačuje (*A jestli nosíš kroj a Crocs, tak shame on you!*). Zajímavým příkladem je vlastnost, která je přidělována člověku, který je příliš negativně ovlivněn nevhodným obsahem na sociálních sítích (*brain rot*): *Můj bratr je hodně brain rotted*,

i zde můžeme hovořit o nadsázce. Samotné *brain rot* je intenzifikací toho, co se děje mozku sledujícího nekvalitního obsahu na sociálních sítích, tedy že hnije.

7.5 Jazyková hra

Zajímavým příkladem jazykové hry, který můžeme nalézt u získaných jednotek, je použití anglického výrazu *domination* (dominance) ve větě *Chtěl jsem ukázat svoji domination*. Tento výrok byl poté doplněn: „Protože jsem Dominik, chápeš?“, díky čemuž mluvčí na pokus o jazykovou hru, založenou na spojení svého jména a anglicismu, upozornil.

Mezi další jazykové prostředky, které jsou používány často v běžné řeči, patří i metafora. V situaci, kdy bylo nabízeno, jaké čaje mají ve skautské klubovně k dispozici, bylo použito spojení *mystery box*, které označuje krabici, nádobu s neznámým, záhadným obsahem. Takto byla označena nádoba, které obsahovala pouze čajové pytlíky, jejichž příchut' nebyla známa.

7.6 Intertextovost

Jak se již zmiňujeme v kapitole o stylu mladistvých, jeho výraznou součástí je i intertextualita; intertextové reference na populární memes, videa, obrázky, události, postavy, filmy apod. (viz kapitola 3.1.). Zároveň jsme získali i intertextový odkaz, který odkazuje na gesto. I přes to, že je význam některých těchto slov či slovních spojení odvoditelný, nemusí být pro nezasvěcené přímo průhledný. Např. slovní spojení *Chill guy*, v přesném významu se jedná o pohodového kluka, výraz tedy dává smysl i bez znalosti odkazu, ke kterému referuje, avšak pro správné pochopení, aby nedošlo k nedorozumění, je nutné vědět, že se jedná o intertextový odkaz na populární obrázek.

Všechny získané intertextové odkazy referují k obsahu ze sociálních sítí, internetu. U většiny odkazů se jedná o reference na obsah, který pochází z anglofonního prostředí, proto jsou také anglicky, avšak v jednom případě se jedná o odkaz na české video v češtině, ve kterém pouze došlo k použití anglicismů.

První získaný intertextový odkaz odkazuje na internetem vytvořenou postavu. Jedná se o černobílou fotografii velkého svalnatého muže, jenž je nazýván *Giga chad*.⁹⁰ Z důvodu svého vzhledu je považován za vzor maskulinity, je na něj tedy odkazováno v situacích, kdy jedinec postavu připomíná zevnějškem či chováním, vypadá nebo se chová

⁹⁰ KHALIMOV, Ernest [@berlin.1969]. Online, účet na sociální síti. 2021.

stereotypně maskulinním způsobem. Další referencí je tzv. *Chill guy*,⁹¹ jedná se o populární kresbu antropomorfizovaného psa oblečeného jako člověk, s rukou v kapse a s pohledem v obličej, který vzbuzuje pocit, že se jedná o jedince vyrovnané povahy. Ve větě: *Musíš to hrát jako Chill guy*, by *Chill guy* mohlo být nahrazeno: v klidu, klidně, tedy Musíš to hrát v klidu. Jediná získaná reference, která odkazuje na video českého původu, je *No stress, do přírody*.⁹² V tomto videu zazní: „No stress, no stress, hlavně do přírody.“ Použití tedy povzbuzuje ke klidu, vyrovnanosti (*Hlavně no stress, no stress, do přírody*. – V situaci, kdy se spoluhráč začínal hněvat, a tak byl povzbuzen k uklidnění.). Pro tyto odkazy je nutné znát i kontext, neboť často dochází k používání těchto odkazů v rámci ironie či nadsázky. Zajímavou referencí je: *Ted' bych dropnul mic a odešel*, neboť odkazuje ke známému gestu, nikoli psanému či obrázkovému materiálu. Toto gesto naznačuje ukončení proslovu, který je významný, kontroverzní, útočný. Jedná se o gesto často používané pódiovými komiky či rappery. Gesto také naznačuje vítězství, kterého dosáhl mluvčí svým proslovem.

7.7 Funkce získaných anglicismů v projevech

Domníváme se, že námi získané anglicismy působí v běžných větách jako prostředky aktualizace; působí neotřele, nově, atraktivně. Promluvy, které anglicismy obsahují strhávají více pozornosti, neboť se nejedná o běžná domácí slova typická pro dané situace. Jako prostředky aktualizace se anglicismy mohou projevovat zejména tehdy, kdy v češtině existuje ekvivalent, ale stále dochází k používání anglického slova, tedy kdy se jedná o módní výpůjčku. Mladiství se používáním anglicismů snaží oddělit od starších generací, poukázat na svou odlišnost, zároveň zdůraznit to, že zapadají do konkrétní generace a reprezentovat ji. K používání anglických přejímek přispívá mimo jiné ten fakt, že starší generace, pro mladistvé nejdůležitější rodiče a prarodiče, anglicismům většinou nerozumí, a tak jejich používání může do jisté míry působit obecně řečeno jako kód mladistvých. Jako prostředky aktualizace mohou anglicismy působit ve většině případů pro zmíněné starší generace, obecně pro mluvčí, kteří se používání anglických přejímek vyhýbají nebo pro uživatele jazyka, pro něž je dané užití anglicismu v konkrétní situaci nové. Oproti tomu však mohou být anglicismy považovány za prostředky procesu automatizace. Takto mohou působit některé anglicismy na mladistvé, neboť spousta

⁹¹ BANKS, Philip [@PhilipBankss]. *My new character. his whole deal is he's a chill guy that lowkey doesn't give a fuck*. Online, příspěvek. 2023.

⁹² ACE, Areo [@AeroAcewt]. *Hlavně no stress, no stress, přírody*. Online, video. 2024.

mladých dospívajících je zvyklá na produkci a recepci anglicismů, a tak se v jejich případě jedná o standardní situaci, nikoli novou, neobvyklou situaci, když komunikační partner použije anglicismus. Stejně tak mohou být anglicismy považovány za prostředky automatizace, pokud dojde k jejich užití v určitých profesních či zájmových oblastech, které jsou spojeny s anglofonním prostředím, např. oblast internetu, technologií apod.

Vzhledem k tomu, že pro převážnou většinu sesbíraných anglických jednotek lze v češtině nalézt ekvivalenty, můžeme o nich hovořit jako o přejímkách módních, které jsou používány pouze z jiných důvodů, než je postrádání českého ekvivalentu. Jako o nezbytných přejímkách bychom mohli hovořit pouze o některých ze získaných anglicismů, do této skupiny by pravděpodobně patřily intertextové odkazy, tedy např. *Giga chad* nebo *Chill guy*, neboť se jedná o konkrétní pojmenování (viz kapitola 2.6.).

7.8 Výslovnost získaných anglicismů

Předpoklad pro to, aby mluvčí mohl používat anglicismy, je ten, že by měl disponovat určitou znalostí anglického jazyka, s čímž souvisí i znalost anglické výslovnosti. I přes to, že Štěpánová (2018) považuje původní (citátovou) výslovnost za periferní adaptační princip fonologické adaptace (viz kapitola 2.4.), v tomto výzkumu se jeví jako hlavní a nejčastěji používaný princip fonologické adaptace anglicismů. Převážná většina anglických výpůjček byla během pozorování mladistvých vyslovována právě v původní výslovnosti. Ačkoli se Štěpánová domnívá, že se původní výslovnost v blízké době nestane centrálním principem fonologické adaptace, je si vědoma toho, že výskyt původní výslovnosti je na vzestupu mimo jiné právě v neformální komunikaci, kterou se v této práci a zejména v tomto výzkumu zabýváme. Mladiství tedy svou znalost anglického jazyka a anglické výslovnosti reflektují i při používání a vyslovování anglicismů. Méně si vybírají grafickou výslovnost či fonologickou aproximaci pro fonologickou adaptaci anglických přejímek. Vzhledem k tomu, že může u některých fonologických adaptačních principů docházet k jejich překrývání, je obtížné zařadit daný výraz či slovní spojení k adaptačnímu principu. Zejména u některých výrazů mohlo dojít k fonologické aproximaci, anebo k původní výslovnosti, např. *sorry*, u kterého mohlo dojít k nahrazení /ɒ/ /o/, anebo k citátové výslovnosti, ale i ke grafické výslovnosti, neboť je psaná a mluvená podoba výrazu téměř totožná. Výslovnost anglicismů je ovlivněna i vnějšími faktory – sociálními proměnnými (viz kapitola 2.4.). Jsme si vědomi také toho, že i přes to, že se jedná o fonologickou adaptaci založenou na původní výslovnosti, nejedná se nutně o přesnou výslovnost, neboť mají čeští mluvčí přirozeně přízvuk, který ovlivňuje

i výslovnost některých hlásek, tedy např. již v předešlých kapitolách zmiňovaný rozdíl ve výslovnosti českého a anglického /r/.

8. Strukturované rozhovory

V této části výzkumu jsme se prostřednictvím strukturovaných rozhovorů dotazovali studentů středních škol na otázky spojené s používáním anglicismů. Domníváme se, že tato část práce doplňuje a uceluje pohled na používání anglicismů v mluveném projevu žáků středních škol, neboť v této části poskytujeme odpovědi přímo od uživatelů jazyka, které v této práci zkoumáme.

8.1 Otázka č. 1

Z jakého důvodu anglicismy používáte?

Jedním z hlavních důvodů, proč se respondenti uchylují k používání anglických přejímek, je ten, že dle jejich mínění angličtina umožňuje více vyjádřit to, co mají na mysli. Anglicismy tedy respondenti považují za výstižnější než některé české výrazy. V tomto ohledu působí prý angličtina i expresivněji než čeština, protože některé anglicismy lépe vystihují nejen význam, který chtějí mluvčí vyjádřit, ale i expresivitu, kterou vyhledávají. Respondentka zmínila anglicismus *sweet*, který používá, i přes to, že existuje v češtině ekvivalent (sladký). Domácí slovo jí však neposkytuje dostatečnou expresivitu, kterou v daných situacích vyhledává, protože anglickým výrazem *sweet* ohodnocuje něco milého, roztomilého, ale český výraz pro ni v takových chvílích prý není vhodný či dostačující. Zároveň respondenti anglicismy používají v situacích se záměrem pobavit, neboť se domnívají, že některé hlásky jsou v angličtině vtipnější než v češtině, zejména ty, do kterých je zapojena jazyková hra. Mimo jiné je dle respondentů angličtina libozvučnější, anglicismy se žákům lépe poslouchají než některá česká slova.

Dotazované žákyně se shodují v tom, že sahají po anglických přejímkách i ve chvílích, kdy neznají potřebný výraz v češtině. Shodují se tedy i v domněnce, že je jejich používání anglicismů ovlivněno tím, že nedisponují dostatečnou slovní zásobou v češtině, ve svém rodném jazyce. Z toho důvodu, že se tolik setkávají s anglickým prostředím a anglickým jazykem v každodenním životě, se jim neustále zlepšuje znalost anglického jazyka, avšak na úkor znalosti mateřského jazyka. Domnívají se, že je jejich slovní zásoba v češtině značně omezena. Jedna z respondentek přiznala, že si je jista, že je její anglická slovní zásoba rozsáhlejší než česká. Pro potvrzení její domněnky by však bylo nutné další zkoumání.

Pochopitelný důvod pro používání anglicismů, který respondenti zmiňují, je čistě praktický; vzpomenou si na anglické slovo dříve než na to české. Což je pravděpodobně podmíněno tím, že anglické slovo slyšeli, četli v bližší době než to české, uchovávají ho tedy v krátkodobé paměti, a tak jim na mysl vyvstane rychleji než český výraz. Respondenti se také domnívají, že si vzpomenou na anglický výraz dříve než na český, protože jejich přátelé aktivně používají anglicismy a slyšeli daný výraz od nich. Jiný respondent je toho názoru, že si vzpomene na anglický výraz častěji než na český z toho důvodu, že sám přemýšlí nezdědka v angličtině, a proto je pro něj snazší se i vyjadřovat anglicky. Stejný respondent se domnívá, že anglicismy na rozdíl od českých výrazů v některých situacích působí lépe na jeho komunikační partnery, neboť podle jeho názoru se od něj jako od příslušníka této generace očekává, že anglicismy bude používat. Odůvodňuje to tím, že angličtina je součástí společnosti a anglicismy používá téměř každý. Pro něj samotného je rovněž přirozenější, když jeho komunikační partner anglicismy používá.

Respondenti považují za faktor ovlivňující používání anglicismů jejich znalost angličtiny, jejich slovní zásobu v angličtině, protože jim umožňuje daný výraz použít v češtině, či v angličtině.

V odpovědích na dotaz ohledně důvodů k používání anglicismů se žáci velice shodovali, zmiňovali podobné či stejné důvody. Odůvodnili své používání anglicismů několika motivy, které zmiňují i Klégr a Bozděchová (2024), tedy zejména potřeba pojmenování (i přes to, že existuje český ekvivalent). Dále bychom mohli zařadit motivy žáků pro přejímání k motivům vytyčených právě v dané publikaci, a to k tendenci vytvářet speciální jazyk, žargon, slang, v uzavřených skupinkách (viz kapitola 2.6.).

8.2 Otázka č. 2

Kde se s anglicismy nejčastěji setkáváte?

Prostředí, ve kterých se s anglicismy respondenti nejčastěji setkávají, jsou sociální sítě, rozhovory s přáteli; ve škole ve třídě či v rámci zájmových oblastí, u sledování filmů či seriálů v angličtině. Někteří z respondentů mají nastavený jako výchozí jazyk v mobilních telefonech angličtinu, potažmo i instrukce na sociálních sítích mají nastavené v angličtině, a tak veškerý obsah, který přijímají na sociálních sítích, je pouze v anglickém jazyce, odtud poté čerpají některé anglické výrazy. Jedna z respondentek

zmínila, že se s anglicismy setkává i v domácím prostředí, neboť její mladší sourozenec používá anglicismy při běžné komunikaci velice často.

Používání anglicismů zkoumaných žáků je ovlivněno dalšími faktory, o kterých se také zmiňuje Klégr a Bozděchová (2024) (viz kapitola 2.6.).

8.3 Otázka č. 3

Rozlišujete používání anglicismů na základě toho, s kým komunikujete?

Jedna z žákyň považuje za velice důležité to, s kým komunikuje a zda její komunikační partner používá anglicismy, či nikoli. Pokud její komunikační partner anglicismy používá, ona je používá nadále také, ale pokud je komunikant nepoužívá vůbec, snaží se žákyně používání anglicismů snížit, ale i tak je nadále používá, neboť je to pro ni přirozenější, než kdyby anglicismy nepoužívala v běžné komunikaci vůbec. Tato situace, kdy respondentka anglicismy používá a její komunikační partner nikoli, je pro ni někdy frustrující, cítí se trapně, pravděpodobně z toho důvodu, že se cítí být v podřadné pozici, neboť si není schopna vystačit pouze s češtinou k tomu, aby se vyjádřila. Na základě dříve řečeného, respondentka tedy používá anglicismy méně či spíše vůbec při rozhovorech s rodiči, neboť oni anglicky neumí, a tak anglicismům nerozumí. V tomto se respondentka shoduje i s jiným respondentem, který anglicismy nepoužívá vůbec v domácím prostředí, neboť jeho rodiče anglicky také nehovoří. Respondent prý obecně snižuje počet používaných anglicismů, pokud komunikuje s dospělými, protože si je vědom toho, že pravděpodobně neznají významy anglických výrazů. Naopak od předešlé respondentky tento respondent anglicismy používá ve stejné míře, pokud je nepoužívá jeho vrstevnický komunikační partner, neboť je pro něj používání anglicismů přirozené a u vrstevníků předpokládá, že výrazům rozumí, pouze je sami nepoužívají.

Jiná respondentka se od dvou předešlých poměrně liší, neboť své používání anglicismů příliš nekontroluje, pouze při hovorech s vyučujícími, ve kterých je očekáván kultivovanější projev. To, že svůj slovník anglicismů žákyně obecně neomezuje, je podmíněno tím, že její rodiče hovoří velice dobře anglicky, a tak nepocítuje potřebu svůj slovník, jehož jsou anglicismy součástí, upravovat v domácím prostředí. Pouze pokud si je jista, že její komunikační partner nemá žádnou či má pouze minimální znalost angličtiny, tak anglicismy nepoužívá vůbec, tedy např. při rozhovorech se vzdálenou rodinou. Ale zároveň se respondentka přiznává, že raději použije anglicismus, i přes to, že ví, že její komunikační partner pravděpodobně nezná význam výrazu a raději doplní

překlad, pokud komunikující nerozumí. Prý je tento proces překládání anglicismů přirozenější než používání českých slov hned zpočátku.

Respondenti se shodují na tom, že nepoužívají jazyk a určité výrazy s tím záměrem, aby zapadli do určité skupiny. Nemění tedy ani počet anglicismů, které běžně v promluvách používají, pokud se pokoušejí o zapadnutí do kolektivu. Pouze se mohou dostávat do situací, kdy se nevědomě přizpůsobují tomu, jaké množství anglicismů používá jejich komunikační partner, jak se zmiňujeme výše.

8.4 Otázka č. 4

Bylo vám někdy vyčteno použití anglicismu?

Zkoumaní žáci se shodují ve zkušenosti, že jim někdy bylo vyčteno použití anglicismu, a to buď rodiči či prarodiči. Hlavním důvodem výtky bylo to, že anglicismům nerozumí, v některých případech se také jedná u starších generací o pocit, že češtinu anglické přejímky ohrožují a že je čeština dostatečně bohatý jazyk na to se vyjadřovat pouze v něm.

Dále se jedna z respondentek v rámci zájmové oblasti (skauting) dostává do situací, ve kterých jí bývá použití anglicismů vyčteno skautskými vedoucími, především při práci s dětmi. Důvodem je to, že mají vedoucí pocit, že používání anglických přejímek není vhodné a neměla by tento „zlozvyk“ předávat dětem dále.

Odpovědi zkoumaných žáků tedy potvrzují informace z kapitoly 2.6., že mladší generace spíše nehodnotí používání anglicismů negativně, neboť nikomu z respondentů nebylo použití anglicismu vytknuto vrstevníkem, nýbrž starším jedincem.

8.5 Otázka č. 5

Domníváte se, že vaši vrstevníci používají anglicismy příliš?

Respondenti nevnímají používání anglicismů mezi svými vrstevníky jako nadměrné nebo rušivé, pravděpodobně také proto, že jsou na jejich užívání zvyklí a používání anglicismů tolik nevnímají, protože na ně působí přirozeně. Zároveň ale dodávají, že někteří vrstevníci velice často hovoří téměř pouze v angličtině, což spíše hodnotí negativně.

Žáci považují za nadměrné používání anglicismů poměr ve větě, kdy je anglických výrazů více než českých či mluvčí často používá celé anglické věty. Respondenti se domnívají, že je nadměrné používání anglicismů pravděpodobně podmíněno sociálními sítěmi,

neboť používání anglicismů zahlédl jedinec, který anglicismy používá příliš, tam a domnívá se, že je to populární a že si používáním anglicismů může zlepšit svůj sociální status. Zároveň si žáci myslí, že pokud někdo používá anglicismy příliš, tak už důvodem není pouze to, že jsou pro něj výstižnější či přesnější pro vyjádření, ale mohou být důvody jiné. Zkoumaní žáci považují tedy nadměrné používání anglicismů jako zbytečné, někdy to může dle jejich mínění působit až nuceně, trapně.

8.6 Otázka č. 6

Používáte u anglicismů i jejich původní výslovnost?

Respondenti se shodují v tom, že se rozhodují mezi původní a počeštělou výslovností na základě povahy výrazu. Např. u oslovení *bro* /brəʊ/ spíše používají [bro], protože daný výraz používají často a je pro ně přirozenější v české větě použít počeštělou výslovnost. V některých situacích používají počeštělou výslovnost právě z toho důvodu, že by pro ně bylo příliš složité v české větě použít anglický akcent, zároveň by to pro posluchače nemuselo být srozumitelné. Pokud daný výraz zní srozumitelně i s počeštělou výslovností, používají tu. Dochází často k intuitivnímu rozhodování o výslovnosti, nelze v tom najít žádný systém, záleží na povaze výrazu a na mluvčím.

Dle Bičana (2020) existuje mezi původní výslovností a fonologickou aproximací velice široká přechodná zóna, ve které se vyskytují hybridní výslovnostní podoby, např. naznačení cizí výslovnosti jen u některých fonémů či použití hlásek, které jsou na rozmezí mezi domácími a cizími (viz kapitola 2.4.). Tuto tendenci potvrzují i odpovědi respondentů, neboť sami žáci jednoznačně nelpí na používání konkrétního fonologického adaptačního principu anglicismů.

Závěr

V teoretické části práce jsme představili problematiku termínu anglicismus, adaptace anglických přejímeček do češtiny, motivů a postojů k přejímání anglicismů, funkcí anglicismů v promluvách a dále také vyjadřování mladistvých.

V první části výzkumu jsme prostřednictvím nezúčastněného pozorování došli k výsledkům ohledně používaných anglicismů v mluveném projevu žáků středních škol; získali jsme soubor anglických přejímeček, jež žáci používají. Získali jsme tak autentické výsledky toho, které konkrétní přejímky žáci používají a jakým způsobem s nimi zacházejí, jak je do češtiny adaptují. Některé přejímky mohly být adaptovány několika způsoby fonologické adaptace, a tak si nemůžeme být jisti, o jaký konkrétní typ adaptace se jedná, neboť někdy dochází k jejich překrývání. Získané anglické přejímky jsme tedy analyzovali na základě předpokládaného druhu jejich adaptace. U některých přejímeček jsme také analyzovali jejich vlastnosti a funkce v promluvách. Dospěli jsme k závěru, že žáci používají různé slovní druhy anglických přejímeček, zkratky, dokonce i slovní spojení, adaptují a upravují je různými způsoby dle vlastních potřeb (přidávají jim sufixy apod.). Především u nich používají původní výslovnost, jiné fonologické adaptační principy nejsou však opomíjeny. Anglicismy žáci poté využívají k vyjádření různých funkcí, používají je jako prostředky eufemizace, jazykové hry, ale zároveň i v rámci intertextovosti. Používají i anglicismy, které spadají do určitých zájmových či profesních sfér.

V druhé části výzkumu jsme prostřednictvím strukturovaných rozhovorů vedli diskuse s žáky středních škol na téma anglicismy. Žáci poskytli své zkušenosti s používáním anglicismů a jejich názory. Závěr, ke kterému jsme došli, je ten, že anglické přejímky žáci aktivně používají zejména z toho důvodu, že je považují za výstižnější, libozvučnější, expresivnější či nedisponují znalostí českého ekvivalentu. Nejčastěji anglicismy čerpají ze sociálních sítí a z rozhovorů se svými vrstevníky, případně i z domácího prostředí. Zkoumaní žáci však anglicismy nepoužívají v každém rozhovoru při běžné komunikaci, používají je pouze s vrstevníky. S rodiči či prarodiči anglicismy nepoužívají vůbec, z důvodu neznalosti anglického jazyka právě zmíněnými osobami, pokud však znalostí angličtiny disponují, používají mladiství anglicismy i v komunikaci s nimi. V návaznosti na předešlé zjištění o tom, v jakých situacích žáci anglicismy používají, jsme došli k závěru, že zkoumaní žáci sdílí zkušenosti v tom, že jim bylo již někdy vytknuto použití anglicismu, a to právě rodiči, prarodiči či osobami, které

angličtině nerozumí. Naopak žádnému z respondentů nebylo používání anglického výrazu vyčteno vrstevníkem, neboť i oni anglicismy více či méně používají. Pokud se zkoumaní žáci setkali s někým, kdo anglicismy dle jejich mínění používá nadbytečně, domnívají se, že je jedinec ovlivněn sociálními sítěmi či se pokouší zlepšit své postavení v sociální skupině. Dále jsme dospěli i k takovému závěru, že anglicismy žáci nepoužívají mezi vrstevníky z toho důvodu, aby zapadli do určitých vrstevnických skupin. Mimo jiné jsme zjistili, že žáci používají u anglicismů původní, ale i počestělou výslovnost, rozhodují se pouze na základě povahy výrazu a na tom, která výslovnost zní u anglicismu dle jejich mínění lépe, což potvrzují i sesbírané jednotky v první části výzkumu.

Náš výzkum ztěžovaly určité faktory; již výše zmiňovaný paradox pozorovatele a s tím spojená i složitost situace během nezúčastněného pozorování. Pokoušeli jsme se zkoumat spontánní běžné projevy, avšak i tak nemusely být všechny situace vždy bezchybně autentické, neboť si zkoumaní žáci byli stále vědomi přítomnosti pozorovatelky. Zároveň bylo poměrně náročné se dostat do situací, ve kterých by bylo možné toto pozorování provádět, ale zároveň tím nenarušovat soukromé (neoficiální) rozhovory mezi žáky. Avšak i tak se domníváme, že jsme dospěli k naplnění zamýšlených cílů.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BIČAN, Aleš; DUBĚDA, Tomáš; HAVLÍK, Martin a ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. *Fonologie českých anglicismů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2020. ISBN 978-80-7422-723-3.7106-569-2.
- ČECHOVÁ, Marie a SPĚVÁČKOVÁ, Martina (eds.) *Sociolekty v různých sférách komunikace*. 1. vydání. Západočeská univerzita v Plzni, 2023.
- ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-21-8.
- ČMEJRKOVÁ, Světlá, DANEŠ, František a SVĚTLÁ, Jindra. *Jak napsat odborný text*. Praha: LEDA, 2005.
- DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997.
- GAJDA, Stanislav. *Stylistyka IX*. Opole, Uniwersytet Opolski, Polska Akademia Nauk, 2000.
- HAVRÁNEK, Bohuslav a Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989.
- HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2566-1.
- CHROMÝ, Jan. *Práce s empirickými daty*. Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2801-1.
- CHROMÝ, Jan. *Základy sociolingvistiky*. Univerzita Karlova, Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2644-4.
- KLÉGR, Aleš a BOZDĚCHOVÁ, Ivana. *Lexikální anglicismy v češtině*. Praha: Karolinum, 2024. ISBN 978-80-246-5797-4.
- MARTINCOVÁ, Olga a RANGELOVA, Albena ad. (eds.). *Neologizmy v dnešní češtině*, 2005.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VIERECK, Wolfgang., VIERECK, Karin., RAMISCH, Heinrich. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

- ŽEŽULKA, Evžen. *Škola a zdraví pro 21. století, Obecné otázky výchovy ke zdraví*. Brno: Masarykovo univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4929-1.

Internetové zdroje

- BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY_V_ČESKÉM_LEXIKU
- ENCLOVÁ, Pavlína. *Internetový mem z hlediska lingvistického*. Bakalářská práce, vedoucí Holanová, Radka. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka, 2024. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/189356>
- HUBÁČEK, Jaroslav a KRČMOVÁ, Marie. Sociolekt. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/SOCIOLEKT>
- KRČMOVÁ, Marie. Aktualizace. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/AKTUALIZACE>
- KRČMOVÁ, Marie. Příznakovost jazykových prostředků. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/PŘÍZNAKOVOST_JAZYKOVÝCH_PROSTŘEDKŮ
- NEKULA, Marek. Jazykový kontakt. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. 2017. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOVÝ_KONTAKT
- NEKULA, Marek: Adaptace výpůjček. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ADAPTACE_VÝPŮJČEK

- OXFORD UNIVERSITY PRESS. 'Brain rot' named Oxford Word of the Year 2024. 2024. ISSN Oxford University Press. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: <https://corp.oup.com/news/brain-rot-named-oxford-word-of-the-year-2024/>.
- ŠIMANDL, Josef ed. Slovník afixů užívaných v češtině. [online; cit. 2025-03-19].]. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v.v.i. Dostupné z: [Slovník afixů - Slovník afixů](#)
- CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z: [Cambridge Learner's Dictionary: Definitions & Meanings](#).
- ČEŠTINA 2.0. [online; cit. 2025-03-19]. Dostupné z [Čeština 2.0 - Slovník, který tvoříte vy](#)

Články z periodik

- BOZDĚCHOVÁ, Ivana, KLÉGR, Aleš. Pseudoanglicismy: české neologismy z anglických slov. *Slovo a slovesnost*. 83. 2022, s. 3–27.
- HAVLÍK, Martin. Módní a nezbytné anglicismy ve vztahu k sociálním oblastem a jejich výslovnosti a pravopisu. *Časopis pro moderní filologii*. 2019, roč. 2019, č. 2, s. 135–149. ISSN Časopis pro moderní filologii.
- REJZEK, Jiří. K formální adaptaci anglicismů. *Naše řeč*. 1993, roč. 76, č. 1, s. 26–30. ISSN Ústav pro jazyk český.
- SVOBODOVÁ, Diana. Anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě. *Naše řeč*. 2000, roč. 83, č. 1, s. 55. ISSN Ústav pro jazyk český.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Veronika. Adaptační principy výslovnosti anglicismů v češtině z pohledu konceptu centra a periferie. *Nová čeština doma a ve světě*. Praha, FF UK 2018. č. 2. s. 50–58.

Seznam příloh

Intertextové odkazy

Hlavně no stress

- ACE, Areo [@AeroAcewt]. *Hlavně no stress, no stress, přírody*. Online, video. 2024. [cit. 2025-03-19]. Dostupné z: Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=H9i5Y9LFOC0>.

Chill guy

- BANKS, Philip [@PhilipBankss]. *My new character. his whole deal is he's a chill guy that lowkey doesn't give a fuck*. Online, příspěvek. 2023. [cit. 2025-03-19]. Dostupné z: X, <https://x.com/PhillipBankss/status/1709421400686010418>.

Giga chad

- KHALIMOV, Ernest [@berlin.1969]. Online, účet na sociální síti. 2021. [cit. 2025-03-19]. Dostupné z: Instagram, https://www.instagram.com/p/CTptvIyrdN6/?img_index=2.